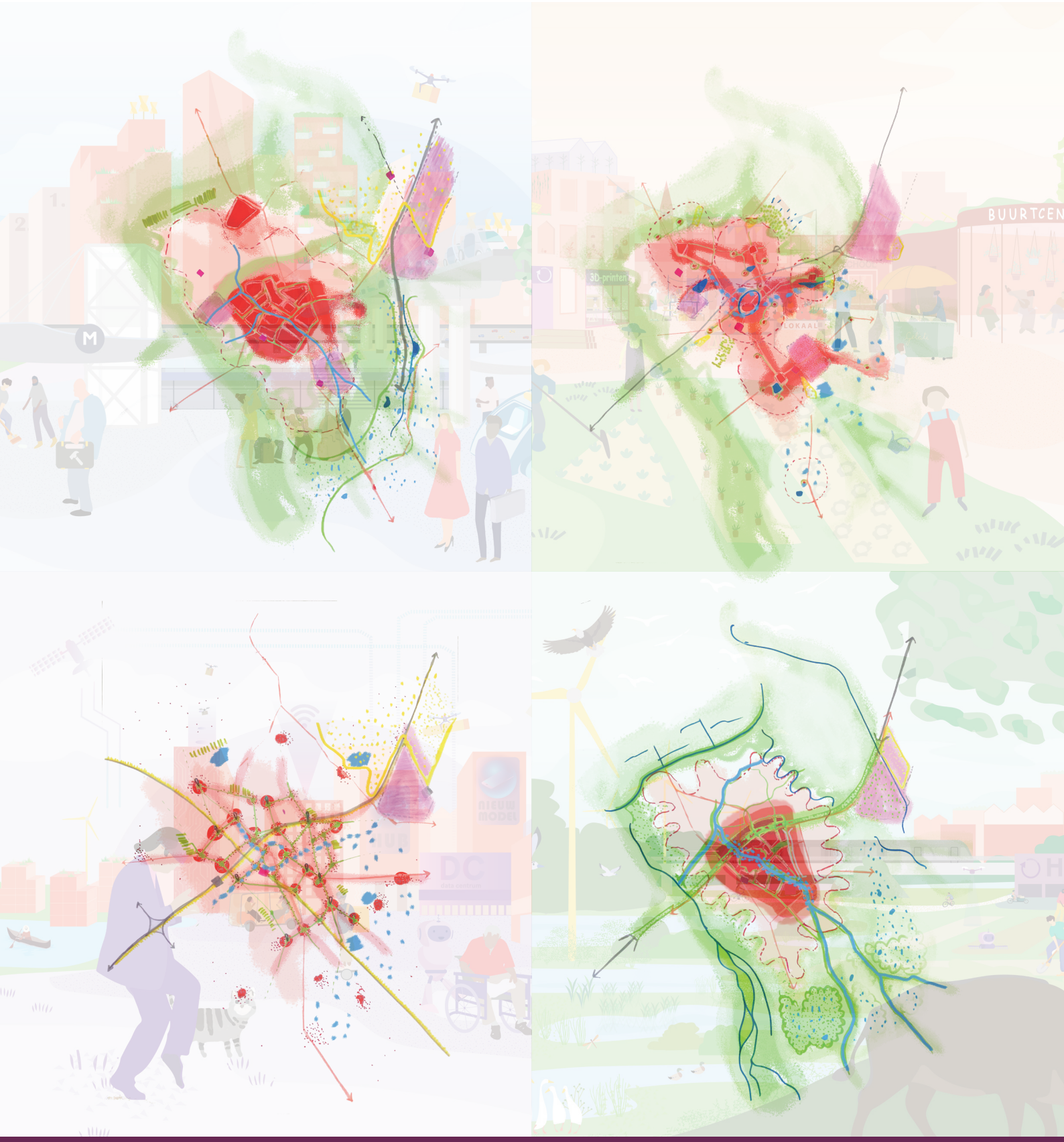

Scenariostudie Ons Zwolle van Overmorgen

December 2024

Posad Maxwan

DEEL 1: Opzet scenariostudie **4**

Aanleiding **5**

Methode scenariostudie **6**

Samenvatting thematische bouwstenen **10**

Participatie **14**

Fundament van bestaande onderzoeken **16**

DEEL 2: De scenario's **18**

Overzicht van alle scenario's **17**

Groen Land/ Natuurlijk Zwolle **20**

Mondiaal Ondernemend / Poort naar het Stedelijk Netwerk Nederland **28**

Snelle Wereld / High-tech Zwolle **36**

Regionaal Geworteld / Zwolle voor elkaar **44**

Conclusies **52**

Bijlagen **56**

Scenario beschrijvingen uit atelier 1 **58**

DEEL 1
Opzet scenariostudie

Aanleiding

Aanleiding aanvulling omgevingsvisie
De huidige Zwolse Omgevingsvisie, Ons Zwolle van morgen, heeft stevige gemeentelijke ambities vastgelegd voor heel veel beleidsthema's. Dat biedt een solide en uitdagende basis om de komende jaren te werken aan de ontwikkeling van Zwolle vanuit het oogpunt van brede welvaart, gezondheid, energie en klimaatbestendige leefbaarheid, waarin de huidige en toekomstige inwoner centraal staat.

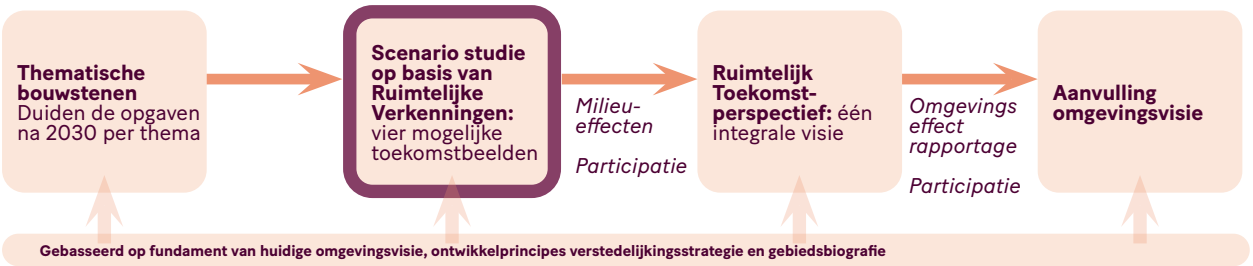
In de huidige visie zijn strategische (ruimtelijke) keuzes voor onze leefomgeving tot en met ongeveer 2030 gemaakt.
Het is van belang om nu aan de slag te gaan met strategische en majeure ruimtelijke keuzes voor na 2030. Het gaat om keuzes hoe Zwolle zich verder ontwikkelt als leefbare en klimaatbestendige woon- en werkgemeente na 2030. Daarom wordt er gewerkt aan de aanvulling van de omgevingsvisie.

Bovenstaande tekst komt gedeeltelijk uit de bestuurlijke opdracht aanvulling Omgevingsvisie Ons Zwolle van Morgen (mei 2023).

Rol scenariostudie
Om te komen tot voorstellen voor thematische oplossingen en gebiedsgerichte ruimtelijke keuzes zijn er thematische bouwstenen ontwikkeld die de opgaven en ambities na 2030 concreet maken. De thematische bouwstenen worden nader toegelicht op pagina 10. Ze bieden inzicht in hoe de (stedelijke) opgaven voor Zwolle op de lange termijn kunnen worden aangepakt. De scenariostudie ondersteunt dit proces door mogelijke oplossingsrichtingen voor deze opgaven te verkennen.

In de scenario's wordt er integraal gedacht en worden er verschillende opgaven en oplossingen verbonden. Scenario-denken is een methode om verschillende mogelijke ontwikkelingen in kaart te brengen en uit te denken. Als startpunt voor de scenariostudie zijn de extreme scenario's uit de Ruimtelijke Verkenning van het Planbureau voor de Leefomgeving (gepubliceerd in 2023) genomen. Op basis van die verkenning hebben het Planbureau van de Leefomgeving en PosadMaxwan in opdracht van gemeente Zwolle gezamenlijk ateliers georganiseerd waarin de nationale scenario's van de Ruimtelijke Verkenningen zijn vertaald naar de Zwolse context. Vervolgens zijn deze Zwolse scenario's nog aangescherpt naar onderzoeks-scenario's. Dit document, de scenariostudie, zijn de samengevatte opbrengsten.

Vervolgstappen na de scenariostudie
De Zwolse scenario's vormen de basis voor een onderzoek naar milieueffecten. De inzichten uit de scenariostudie en de milieueffecten zijn waardevolle input voor het gesprek en het vervolgonderzoek dat zal leiden tot een gedeelde Zwolse visie. Deze visie wordt vastgelegd in het Ruimtelijk Toekomstperspectief. Het Ruimtelijk Toekomstperspectief zal vervolgens dienen als input voor de aanvulling van de omgevingsvisie van Zwolle.

Proces diagram aanvulling omgevingsvisie.

Methode: scenariostudie

Startpunt voor de scenario's de Ruimtelijke Verkenningen
In maart vorig jaar publiceerde het Planbureau voor de Leefomgeving de Ruimtelijke Verkenning 2023, een scenariostudie voor de inrichting van Nederland in 2050.

Scenario's, zoals de scenario's van de Ruimtelijke verkenningen, zijn voorstelbare toekomstbeelden die op basis van trends en onzekerheden worden ontwikkeld. In de Ruimtelijke Verkenning worden vier mogelijke ruimtelijke toekomsten gepresenteerd. Dat zijn: Mondiaal Ondernemend (een toekomstscenario waarin grote bedrijven de lead hebben), Snelle Wereld (de nog verder toegenomen digitalisering doet afstanden verdwijnen), Groen Land (veel ruimte voor de natuur) en Regionaal Geworteld (burgers nemen het initiatief in hun eigen leefomgeving). Een korte samenvatting van elk scenario (in 2050) is op de volgende pagina opgenomen.

Het vertalen van de verschillende nationale scenario's van het PBL naar de Zwolse context is een methodiek waarin mogelijke ontwikkelrichtingen voor Zwolle worden verkend.

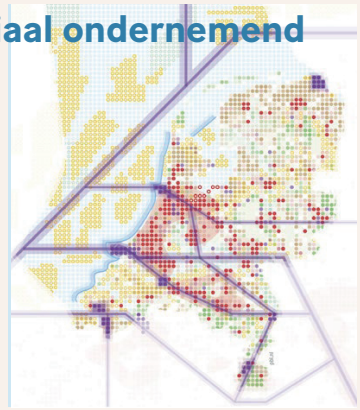
De PBL scenario's zijn extreme toekomstbeelden waarin uitersten mogelijkheden worden verkend, ze geven daarom niet een realistisch beeld weer. Echter kunnen afzonderlijke elementen uit alle scenario's interessant en kansrijk zijn om verder te onderzoeken in het proces van de aanvulling van de omgevingsvisie. Daarnaast is het ook goed om kennis te nemen van welke elementen oninteressant en niet kansrijk worden geacht, om te weten waar we afstand van moeten nemen in het Zwolle van Overmorgen.

In de Ruimtelijke Verkenning 2023 heeft het PBL scenario's ontwikkeld voor de inrichting van Nederland in 2050. In dit hoofdrapport worden vier mogelijke ruimtelijke toekomsten gepresenteerd. Op de volgende pagina zijn de vier toekomstbeelden samengevat.

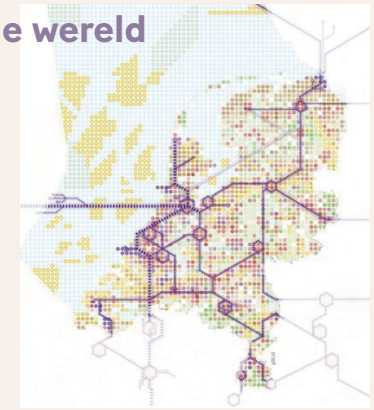
Voorzijde Rapport Ruimtelijke Verkenningen 2023 (PBL, 2023)

Mondiaal ondernemend

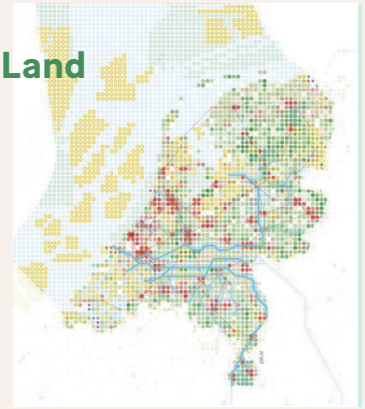
Samenleving. Samenleving is prestatiegericht, individualistisch en hedonistisch. Prioriteit voor profit. Technologie zorgt voor meer welvaart en minder milieubelasting. Ongelijkheid is groot.
Economie. Economie is gericht op 'groene groei'. Alle kosten zijn in de prijs verdisconteerd. Grote, internationale bedrijven domineren de markt.
Ruimtelijke patronen. De Randstad is uitgebreid tot de Middenstad. In de strijd om het internationale vestigingsklimaat is een sterk contrast ontstaan met Kransland, dat in het noorden, oosten en zuiden van Nederland ligt.
Sturing. Invoeren van true pricing en een groene industriepolitiek voeren.

Snelle wereld

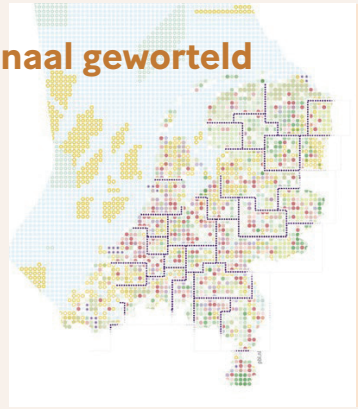
Samenleving. Samenleving georganiseerd in digitale leefstijlgroepen. Prioriteit voor people, planet of profit verschilt per 'bubbel'. Veel belangstelling voor en vertrouwen in technologie. Beperkte maatschappelijke deelname van mensen met beperkte digitale vaardigheden.
Economie. Beleveniseconomie, deeleconomie en bezorgdiensten bloeien. Kleine, hightechbedrijven zijn leidend.
Ruimtelijke patronen. Digitale ruimte is belangrijker dan fysieke ruimte. Locaties doen er minder toe, wat tot spreiding leidt. Dit levert fysiek een lappendeken op. Er zijn tijdelijke hotspots en coldspots.
Sturing. Omgevingsplan afschaffen. Digitale patroonherkenning en zelflerende algoritmes faciliteren besluitvormingsprocessen. Oprichting mededingingsautoriteit met tanden. Oprichting ministerie voor digitale en energie-infrastructuur.

Groen Land

Samenleving. Mensen zien zich als onderdeel van de natuur en vinden publieke waarden in de samenleving belangrijk. Prioriteit voor planet. Natuurlijke oplossingen gaan voor technologische. Ongelijkheid is klein. De vrijheid tot consumeren is ingeperkt.
Economie. 'Post-groei'-economie is gericht op vermindering van materialengebruik en emissies, afgedwongen door de Rijksoverheid. Duurzame innovatieve bedrijven spelen grote rol.
Ruimtelijke patronen. Groenblauwe netwerken worden uitgebreid. Openbaarvervoernetwerken, energienetwerken en netwerken voor lopen en fietsen vormen kralensnoeren van bebouwing en infrastructuur.
Sturing. Invoeren van stelsel van persoonsgebonden 'omgevingsbudget' ('planeetpunten'), gericht op minder vervuiling en minder grondstoffengebruik. Missiegedreven innovatiebeleid (gericht op transities) voeren. De natuur als rechtspersoon.

Regionaal geworteld

Samenleving. Gemeenschappen zorgen voor burgers en voor natuur en landschap. Vertrouwen, samenredzaamheid en menselijke maat zijn belangrijk. Prioriteit voor people. Ruimtelijke coördinatie op de bovenregionale schaal is moeilijk.
Economie. Regionale zelfvoorziening en kleinschalige activiteiten staan voorop. Middelgrote en kleine bedrijven spelen grote rol.
Ruimtelijke patronen. Nederland bestaat uit een mozaïek van regionale landschappen. Er is een gevarieerd patroon van bestaande woonkernen. Streken hebben een duidelijk verschillende identiteit.
Sturing. Meer taken, bevoegdheden en middelen overdragen aan 'regioprovincies', waterschappen en gemeenten. Grote bedrijven dwingen zich op te delen. Nationale omgevingsvisie afschaffen.

Processtappen van de scenariostudie
De scenariostudie is uitgevoerd in ateliervorm, waarin samengewerkt is met vertegenwoordigers uit de samenleving en adviseurs van de gemeente. Dit interactieve proces heeft de basis voor de Zwolse scenario's gevormd.

De volgende stappen zijn procesmatig doorlopen:

1. Atelier 1: 'Toekomstige situaties verkennen'
   Het doel van het atelier was om de nationale scenario's uit de Ruimtelijke Verkenning, die het Planbureau voor de Leefomgeving heeft gepubliceerd, naar Zwolle te vertalen en hierdoor enkele alternatieve toekomstige situaties van de Zwolse leefomgeving te verkennen. Tijdens het atelier werd er een eerste antwoord geboden op de vraag 'welke stad willen we zijn?'

   Opbrengsten:
   - Schets van de vier Zwolse scenario's bestaande uit een beschrijving in hoofdpunten per scenario en een schetsmatige kaart die de eerste ruimtelijke vertaling weergeeft.

2. Atelier 2: 'Aanscherpen Zwolse scenario's'
   Dit atelier stond in het teken van het concretiseren van de Zwolse scenario's middels de opgaven van de thematische bouwstenen en het definiëren van belangrijke ruimtelijke ingrepen en daarbij horende locaties.

   Opbrengsten:
   - Aangescherpte Zwolse scenario's aan de hand van bandbreedtes per thematische bouwsteen.
   - Lijst voorstelbare locaties per scenario.

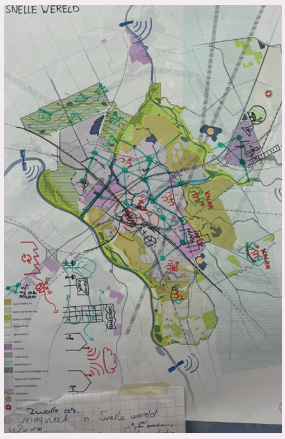
3. Participatie
   Tussen atelier 2 en 3 heeft er participatie plaatsgevonden in de vorm van een online vragenlijst over de wenselijkheid van kenmerken van de nationale scenario's van de Ruimtelijke verkenningen. Dit wordt onder andere verder toegelicht op pagina 14.

4. Bewerkingsslag naar onderzoeksscenario's
   Op basis van de scenario's die in de ateliers zijn ontwikkeld, is verder gewerkt aan onderzoeksscenario's. Voor deze onderzoeksscenario's zal een milieueffectrapportage worden opgesteld.

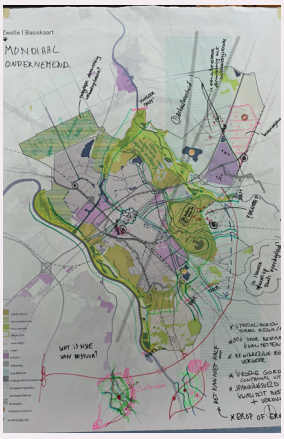
   In de onderzoeksscenario's is op enkele punten afgeweken van de oorspronkelijke scenario's. Zo is de woningbouwopgave scherper vertaald in een minimaal scenario (Groen Land/Natuurlijk Zwolle) en een maximaal scenario (Mondiaal Ondernemend/Poort naar Stedelijk Netwerk Nederland). Daarnaast zijn sommige thema's aangevuld omdat er onvoldoende concrete ingrepen waren uitgewerkt, zoals bij het thema energie.

Proces stappen van de scenariostudie weergegeven in de ontwikkeling van de kaartbeelden

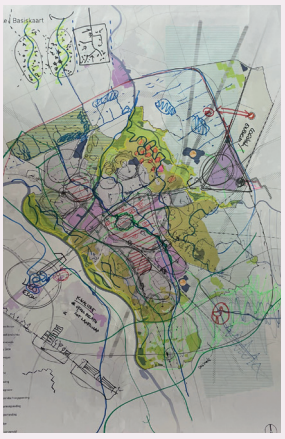
Atelier 1

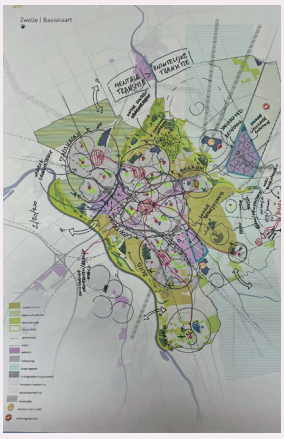
Snelle wereld

Mondiaal ondernemend

Groen land

Regionaal geworteld

Participatie (online enquête) over de wenselijkheid van de nationale scenario's van de Ruimtelijke Verkenningen.

Atelier 2

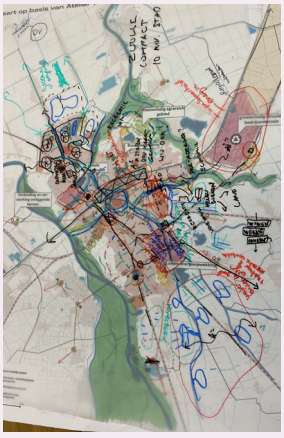
Zwolle voor elkaar

Poort naar het Noorden

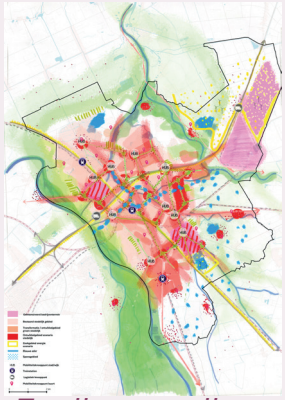

Natuurlijk Zwolle

High-tech Zwolle

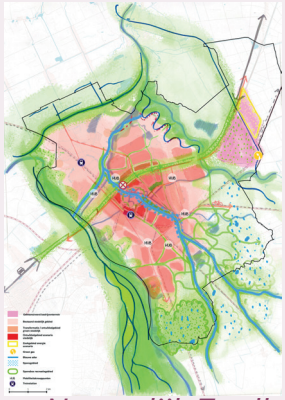
Onderzoeks scenario's

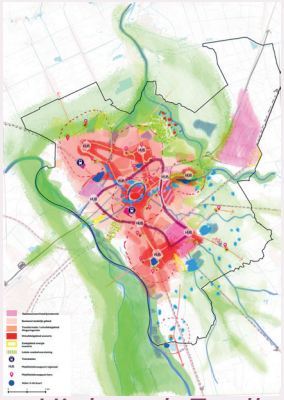
Zwolle voor elkaar

Poort naar het Stedelijk Netwerk Nederland

Natuurlijk Zwolle

High-tech Zwolle

Samenvatting thematische bouwstenen

De thematische bouwstenen bestaan uit: Wonen, Economie, Mobiliteit, Energie, en Klimaat & Water. Naast de thematische bouwstenen bestaan er nog gebiedsspecifieke bouwstenen, zoals de 'stadsscan wonen' en de 'verkenning Ceintuurbaan Zone'.
De stadsscan is opgenomen bij de thematische bouwsteen wonen. De verkenning Ceintuurbaanzone is pas later in het proces ontwikkeld. Voor elke thematische bouwstenen zijn de opgaven gedefinieerd. Op deze en de volgende pagina's zijn alle thematische bouwstenen samengevat.

Wonen

1. We gaan uit van minimaal 5.000 en maximaal 15.000 extra woningen.

- De mate waarin Zwolle sterker groeit dan de prognoses hangt af van de aantrekkingskracht van Zwolle door extra binnenlandse en buitenlandse migratie.
- Er is sprake van huishoudensverdunning (gemiddelde omvang van een huishouden) en vergrijzing.
- Kwalitatief zijn er de volgende ontwikkelingen per huishoudenstype:
  - Afname van 1-2 persoonshuishoudens tot 30 jaar (starters, jonge stellen, studenten)
  - Aandeel van 1-2 persoonshuishoudens 30-64 jaar en gezinnen op het totaal stabiel, wel absolute groei
  - Forse toename van 1-2 persoonshuishoudens vanaf 64 jaar (deels met zorgvraag)
- Er is een groeiende groep huishoudens met kwetsbaarheid die vragen om ontmoeting, sociaal toezicht en veiligheid;
- De behoefte aan wonen en zorg neemt toe. Dit vraagt om geclusterde woonvormen
- Het is van belang de doorstroming op gang brengen, zodat een verhuisketen op gang komt, waarbij het van belang is ook te kijken naar de huidige woningvoorraad (o.a. type woning).
- Er wordt steeds meer waarde toegekend aan een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving:
  - Voorzieningen nabij;
  - Voldoende groen;
  - Geen nadelige milieueffecten: geluid, geur, luchtkwaliteit, etc.

2. Er wordt gekeken naar ruimte in de bestaande wijken, Ceintuurbaanzone en uitleglocaties (buitengebied) voor woningen.

- Er is vraag naar stedelijk wonen op z'n Zwols: groen, gemengd en met voldoende leefruimte binnen én buiten;
- Zwolle is in de basis een traditionele woningmarkt. Wel zijn er steeds meer groepen die open staan nieuwe woonvormen en stedelijke woonmilieus.

3. We kijken naar de verhouding in- en uitbreiding/verdichting, bijvoorbeeld 50/50, 60/40 of een andere verhouding.

- Er is flexibiliteit in het woonprogramma nodig voor na 2050, wanneer mogelijk een afvlakking van de bevolkings- en huishoudensgroei optreedt.

4. We kijken naar ruimte voor groenstedelijke en suburbane woonmilieus

Er is vraag naar:

- Een aantrekkelijke woonomgeving met goede en bereikbare voorzieningen;
- Er liggen kansen in het benutten van de huidige woningvoorraad met veel groen-stedelijke woonmilieus;

Stadsscan wonen

In de stadsscan is onderzocht wat de potentie is in bestaande woonwijken voor kwalitatieve verdichting met woningbouw. Het gaat om de wijken Westenholte, Aa-landen, Holtenbroek, Brinkhoek, Berkum, woonwijken rondom de binnenstad en Zwolle Zuid.

De bestaande Zwolse woonwijken bieden ruimte voor kwalitatief verdichten met woningbouw in de bandbreedte van 0 tot 5.000 woningen. Daarbij gelden de volgende spelregels:

- Versterken en benutten groenblauwe kwaliteiten;
- Verdichten als vliegwiel voor de mobiliteitstransitie;
- Verdichten als strategie voor woningdifferentiatie op wijkniveau;
- Verdichting als impuls voor sterke en leefbare wijken.

De potentie voor het kwalitatief verdichten van woningen in bestaande wijken betreft vooral niet-grond gebonden woningen. Dit door middel van optoppen, splitsen en herontwikkelingen van locaties met zakelijk of maatschappelijk vastgoed.

Economie

1. We gaan uit van minimaal 50 tot maximaal 135 hectare (netto) voor extra werklocaties + ruimte voor circulaire transitie

- Behoud van de bestaande werklocaties als werkgebieden
- Herontwikkeling van bestaande werklocaties waar mogelijk
- Voldoende nieuwe bedrijventerreinen voor ontwikkeling en schuifruimte
- Grootschalige vraag op basis van regionale meerwaarde
- Vernieuwingsopgave (bestaand) kantorenareaal en opvangen vervangingsvraag bij onttrekking
- Bedrijventerreinen: nieuw bedrijventerrein ontwikkeling met zoekgebied aan Noordzijde stad (corridor A28)
- Kantoren: vraag met name in Spoorzone en in beperkte mate in het centrum
- Kantoren: strategie nodig voor Oosterenk (Ceintuurbaan)
- Benut specifieke locatiekenmerken beter voor de invulling van de ruimte voor werken.
- Ruimte voor ontwikkeling is beperkt. Wat is de haalbaarheid van verdichten en 'verkleuren' van werklocaties?
- De functie van economie koppelen aan de klimaatopgave, wateropgave en energieopgave.

2. We maken onderscheid tussen lokale en regionale economie

Uitgangspunt 'sterker maken wat sterk is' (minimaal)

- Aanvullende ruimtevraag ca.50 hectare
- Ratio arbeidsplaatsen/beroepsbevolking blijft gelijk
- Grootschalige bedrijvigheid in regionaal verband afstemmen en ontwikkelen
- Naar hogere toegevoegde waarde per medewerkers vraagt om investeringen in economie
- Versterken innovatief vermogen met toepassing in praktijkomgeving
- Verbeteren van nabijheid van banen op aantrekkelijke en goed ontsloten locaties
- Ontwikkeling Hessenpoort III voor lokale bedrijvigheid
- Transformatievraag opvangen op goed ontsloten locaties
- Lokale ontwikkelingen hangen sterk samen met regionale, nationale en internationale ontwikkelingen.

3. We maken onderscheid tussen lokale en regionale economie

Uitgangspunt 'ruimte voor transities' (maximaal)

- Aanvullende ruimtevraag oplopend tot 135 hectare
- Ratio arbeidsplaatsen/beroepsbevolking neemt toe
- Kwaliteitsverhoging, verduurzaming en intensivering
- Haalbaarheidsonderzoeken voor ontwikkeling Railterminal bij maximale scenario's

Versterken innovatief vermogen door in te spelen op transities

- Sturen op stuwende bedrijvigheid en toekomstgerichte banen
- Ontwikkeling hoogwaardige kantoorruimte, primair in de spoorzone met daar binnen het innovatiedistrict
- Aantrekken, stimuleren en laten groeien van startups en snelle groeiers
- Transitiegericht versterken van innovatieve onderscheidende clusters en ketens

De keuze in type economie is afhankelijk van aspecten als:

- Technologie (innovatie), de (anti) globalisering, het sentiment, de politieke keuzes, afhankelijkheid van essentiële producten uit andere landen (zoals computerchips), voldoende stikstofruimte, het consumentengedrag
- Stimuleren van de triple helix
- Samenwerking tussen ondernemers

De keuze in type economie heeft gevolgen voor Arbeidsmarkt en arbeidspotentieel: groeiende Zwolse bevolking vraagt om meer banen

- Veranderende demografie (vergrijzing): een krimpende beroepsbevolking vraagt om meer aandacht voor het aantrekken van nieuw talent.
- Ecologie: de toe- of afname van de flora en de fauna

4. Bij groei van Zwolle hoort ook toename van voorzieningen (o.a. leisure)

- Extra marktruimte voor 'Restaurants en cafés' van 5.000 m² – 7.000 m².
- Extra marktruimte voor leisure van 23.620 m² - 29.370 m².
- Extra marktruimte voor leisure inclusief verplaatsingsvraag (voornamelijk door verplaatsing Dinoland en Hedon) is geraamd op 61.000 m² - 66.750 m².
- Indien Dinoland na verplaatsing minimaal 6 ha tot max. 20ha groot wordt, dan is de extra marktruimte 86.000 m² - 231.750 m².

Energie

- *We houden rekening met de benodigde ruimte voor de energietransitie met trafo's, midden- en hoogspanning station(s) met bijbehorende tracés (totaal: 12,5-14,5 ha).*
- *En we gaan uit van Haerst als zoekgebied voor windmolens.*

Basisprincipes:
Naast deze bandbreedtes gaan we uit van enkele basisprincipes voor de ontwikkeling van Zwolle die we ook al kennen van het huidige omgevingsbeleid:

- Het groen in en om de stad groeit mee met de stad (5.000 tot 15.000 woningen) en dient verschillende doelen, zoals biodiversiteit, gezondheid en ontmoeten.
- Bij groei van de stad is extra nodig:
  - Recreatief uitloopgebied;
  - Sport- en maatschappelijke voorzieningen;
  - Onderwijs en retail;
  - Blijven inzetten op een veilige en gezonde leefomgeving
- Afstemming met beleidsopgaven rijk, provincie en waterschap (o.a. NOVEX, (N) PPLG, POVI)
- Verbinding van stad en land: toekomstperspectief agrarisch- en gemengd landelijk gebied.
  - Extensieve landbouw vraagt om extra ruimte

Klimaat en water

Dit is een ordenende bouwsteen op verschillende schaalniveaus (rijk, regio, lokaal) en bij elk scenario van toepassing (water en bodem sturend)

1. We gebruiken klimaatscenario's als vertrekpunt voor de scenariostudie.
2. We kijken naar de verdichtingsopgave i.r.t. water vasthouden/water afvoeren; de stad (wonen + werken) als spons.
3. Hoe combineren we de groei van de stad met de klimaatopgave?
4. Elke opgave draagt bij aan *'water en bodem sturend'* en dan gaat het om te nat, te droog en te heet, waarbij:
   a. De wateropgaven groter en complexer worden (en zich opstapelen)
   b. Watertekort (vraag naar zoetwater), wateroverlast, waterveiligheid
   c. Toekomstbestendigheid op gebiedsniveau realiseerbaar?

Verwerken regionale sponsstrategie (NOVEX: klimaatadaptieve groeiregio) Verwerking regionale principes:

1. *Vermijd verstedelijking op plekken die veel maatregelen vergen. Plekken die niet aansluiten op het natuurlijke watersysteem en die bestaande bebouwing niet helpen bij haar opgaven.*
2. *Verstedelijking volgt het watersysteem met natuurlijke & meervoudige oplossingen. Gedacht vanuit de logica van het systeem en door ter plaatse opgaven te combineren.*
3. *Houd een druppel: zo lang mogelijk, zo hoog mogelijk vast, en benut deze zo veelzijdig mogelijk, vóór afvoer naar zee of verdamping.*
4. *Gebiedsontwikkeling als blauw-groene klimaatmachine (zonder stekker): stedelijke ontwikkelingen leveren altijd een bijdrage aan klimaatadaptatie en helpen daarbij ook de directe omgeving. Zo worden gloeiende kooltjes in het stedelijk weefsel ijsklontjes. Bovendien dragen gebiedsontwikkelingen bij aan de gezondheid & het geluk van bewoners in de omgeving, en geeft de ruimtelijke verschijningsvorm expressie aan de specifieke lokale situatie.*
5. *Denk op regionaal & systeemniveau. Handel locatie-specifiek. Kies natuurlijke & meervoudig te gebruiken oplossingen.*
6. *Zorg dat projecten bijdragen aan het helpen oplossen van regionale opgaven. Door buiten het bouwhek en de projectgrens te denken en te borgen dat een ontwikkeling de regio als geheel bekijkt op alle relevante onderdelen en verbetering.*
7. *Het sponswerkend vermogen van een gebiedsontwikkeling neemt altijd toe.*

Mobiliteit

1. We kijken naar de stedelijke groei in relatie tot de benodigde infrastructuur voor fiets, OV en auto, waarbij mobiliteit zowel een ruimtegever, als een ruimtevrager is. We hanteren daarbij het STOMP (afkorting voor Stappen, Trappen, Ov, Mobiliteit-als-dienst, Privéauto)-principe en werken aan een systeem van publieke mobiliteit.

2. De realisering van hubs (waarvan er verschillende vormen zijn, zoals stadsrand, centrum en wijk) en het meervoudig ruimtegebruik (en ook maatschappelijke functies) vraagt om extra ruimtebeslag en koppeling gebiedsopgaven, zoals woningbouw.

3. We houden rekening met een autonome toename van 10.000 auto's richting 2040, wat leidt tot 50.000 extra autoritten (en waarbij de eventuele extra groei van de stad voor wonen nog niet is meegenomen).

4. We onderzoeken wat het effect is op het mobiliteitssysteem bij het toevoegen van extra woningen in de bestaande stad (o.a. stadsscan) en/of uitleglocaties, en de groei van de economie aan de hand van de bandbreedte aan extra bedrijventerrein van 50-135 ha (exclusief circulaire transitie)

special: Gebiedsverkenning Ceintuurbaanzone

De gebiedsverkenning Ceintuurbaan Zone gaat over de voorstelbare lange termijn herontwikkeling van de Ceintuurbaanzone. In de verkenning worden drie mogelijke en 'comprosmisloze' modellen gepresenteerd:

- *Raamwerkstad:* speelt in op de wens om nu al te kijken naar quick wins door te vergroenen en te verdichten;
- *Randstad:* gaat uit van een hoogstedelijke uitbreiding van Zwolle tot aan een nieuwe waterkerende stadsrand: wonen en werken aan het landschap;
- *Ringstad:* gaat uit behoud van een deel van de huidige werkfunctie in combinatie met een stadsuitleg op en langs de enken die de overgang van hoog en droog naar laag en nat markeren rondom een nieuw stadspark: wonen en werken in het landschap.

Voor meer informatie, duiding en beeldmateriaal verwijzen we naar de Gebiedsverkenning zelf.

Afbeelding van de hub en de koppelkansen die bij de hub horen.

Alle bouwsteen-samenvattingen zijn zoveel mogelijk overgenomen uit de teksten die zijn uitgedeeld tijdens atelier 1 (juni 2024).

Participatie

"Doe, denk en droom mee over ons Zwolle van (over)morgen! Deel jouw ideeën en help ons keuzes te maken voor een duurzame en leefbare toekomst. Want samen maken we Zwolle!"

Toelichting op de participatie

In een stad die volop leeft en continu in ontwikkeling is, is het belangrijk om met elkaar in gesprek te gaan én te blijven. Een essentieel onderdeel van dit programma is dan ook de participatie van inwoners van Zwolle. We gebruiken daarvoor de HANZA! methode. Inwoners worden nadrukkelijk uitgenodigd om mee te denken en input te leveren. De participatie vond tijdens en na de scenariostudie plaats:

- Tijdens de scenariostudie: Hierbij is de wenselijkheid van de PBL-scenario's bevraagd via een enquête. Met behulp van deze input hebben we de scenario's Zwols gemaakt.
- Na de scenariostudie: Ingrediënten uit de Zwolse scenario's vormden de basis voor het ontwerpen van de ingrediënten van het toekomstspel. Deze ingrediënten zijn omgezet in spelkaarten en zullen in dit document worden benoemd. Het spel zelf en diens participatie uitkomsten zullen meegenomen worden in de ontwikkeling van het Ruimtelijk Toekomstperspectief.

Participatie onderdelen in dit document

In hoofdstuk 2 worden per scenario de bovenstaande participatie-onderdelen gepresenteerd. Na de beschrijving van elk PBL-scenario volgt een 'duiding participatie', waarin de resultaten van de enquêtes zijn opgenomen. Aan het einde van elk Zwols scenario wordt een overzicht gegeven van de ingrediënten die in het toekomstspel zijn geland.

Foto van atelier 1 tijdens de plenaire presentaties.

Voortbouwend op de ingezette lijn

De basis voor de Zwolse vertaling van de scenario's ligt in het voortbouwen op bestaande uitgangspunten in bestaande strategische onderzoeken die van belang in dit traject. Enerzijds bestaat het uit onderzoeken die uitgekomen zijn sinds de ontwikkeling van de hudige omgevingsvisie. Daarnaast wordt het vertrekpunt van de huidige omgevingsvisie samengevat. Als volgt :
(A) de zeven ontwikkelprincipes uit de verstedelijkingsstrategie Warme Harten in een klimaatadaptieve Delta
(B) de drie ontwikkelprincipes uit de Gebiedsbiografie regio Zwolle,
(C) het vertrekpunt van de huidige Omgevingsvisie Ons Zwolle van morgen 2030 met de daarin benoemde kwaliteiten van de bestaande stad en buitengebied ('ons Kapitaal') en de aspecten van Brede Welvaart (Ons menselijk kapitaal).

De principes van elk document zijn weergegeven op deze en de volgende pagina.

A. De verstedelijkingsstrategie: Warmte Harten in een klimaatadaptieve Delta

De warme harten strategie (Zeven ontwikkelprincipes):
1. Warme Harten in een Klimaatadaptieve Delta is zuinig omgaan met de ruimte
2. In een Klimaatadaptieve Delta pakken we opgaven aan bij de bron
3. In Warme Harten helpt het nieuwe het bestaande met transitieopgaven
4. Warme Harten bieden een passend woningaanbod voor iedereen
5. In Warme Harten geven we voorrang aan voetganger, fietser en OV
6. Elk Warm Hart speelt een rol in het vergroten van regionaal economisch elan
7. In een Klimaatadaptieve Delta bouwen we gebiedsspecifiek

B. Gebiedsbiografie Regio Zwolle

De drie ontwikkelprincipes:
1. In een Klimaatadaptieve Delta herstellen we natuurlijke systemen. We houden hierbij rekening met de kwaliteiten en gelaagdheid van het cultuurhistorische landschap.
2. In Warme Harten herstellen we de relatie tussen landschap, bodem en water enerzijds en landbouw en bebouwing anderzijds.
3. In Warme Harten groeit landschap mee: we koppelen elk hoogdynamisch woon- en werkgebied aan een sterk landschap.

C. Omgevingsvisie 2030 Ons Zwolle van morgen

Benoemde kwaliteiten ('ons kapitaal') en Brede welvaart (ons menselijk kapitaal):

1. Zwolle versterkt en benut **het menselijk kapitaal van de stad.** De Omgevingsvisie neemt deze ambitie mee als het gaat over hoe mensen leven, wonen en werken en genieten van de stad nu en in de toekomst. Over hoe ze keer op keer de stad omvormen naar de wensen van hun tijd, met respect voor het verleden. Zwolle wordt gevormd door alle mensen die in de stad en daarom heen wonen en werken.
2. **Fysieke kapitaal :** Eén van de geformuleerde topambities is het behouden en beschermen van cultuurhistorie, biodiversiteit en landschap als belangrijke fysieke waarden.
3. **Klimaatadaptatie :** Zwolle is in 2050 klimaatbestendig ingericht en daarmee veilig voor overstromingen en aangepast aan extreem weer. Door het veranderende klimaat is dat een ambitie die impact heeft op de fysieke leefomgeving om ook in de toekomst veilig en beschermt tegen het water te kunnen wonen, ondernemen en recreëren in Zwolle. We benutten en versterken de samenhang in het watersysteem dat bestaat uit:
   - Hoofdwatersysteem met de hoofdwaterkeringen en regionaal watersysteem
   - Groen- blauw structuur in de bestaande stad met ruimte voor sponswerking en tegengaan van hittestress
4. **Gezonde Zwolse Leefomgeving (milieu, geluid, geur) :** De fysieke leefomgeving heeft alles in zich om een positieve bijdrage te leveren aan gezondheid. Om dat te bewerkstellingen kiezen we een brede benadering die uitgaat van beschermen, bevorderen en faciliteren van een betere gezondheid van bewoners en bezoekers van Zwolle. Het gaat hierbij om geluid, trillingen, externe veiligheid en luchtkwaliteit, geur en bodemkwaliteit.
5. **Mobiliteit :** We streven naar nog meer gebruik van de fiets en het openbaar vervoer en de combinatie daarvan (keten), in combinatie met de auto, zodat Zwolle voor alle vervoerswijzen bereikbaar blijft. Hieronder vallen de volgende ontwikkelrichtingen:
   - Zwolle bereikbaar en gastvrij;
   - Zwolle als krachtige schakel in het nationale OV-toekomstbeleid 2040;
   - Mobiliteit die aansluit bij de verstedelijkingsdoelstellingen, waarbij de STO(M)P methodiek en Ladder van duurzame mobiliteit in Zwolle leidend zijn bij de ontwerpopgaven;
   - Parkeren en stallen in Mobihubs;
   - Zero Emissie Stadslogistiek.
6. **Energieneutraal** : De energietransitie en de wens van de gemeente Zwolle om in 2050 energieneutraal te zijn heeft impact op Zwolle als geheel en de omliggende regio. De voornaamste raakvlakken richten zich op de duurzame opwek van elektriciteit en warmte, de gebouwde omgeving en mobiliteit. We maken hierbij gebruik van de kansrijke gebieden in onze gemeente.
7. **Circulair :** Nederland wil in 2050 een circulaire economie zijn; een economie zonder afval, waarbij alles draait op herbruikbare grondstoffen. We maken de transitie van onze huidige take-make-waste, lineaire economie naar een circulaire economie. De 7 pijlers van een circulaire economie, zoals omschreven door Metabolic, zijn hierin leidend.
8. **Ondergrond :** De fysieke leefomgeving wordt mede gevormd door de wijze waarop we de ondergrond gebruiken. Het natuurlijke systeem van de ondergrond heeft Zwolle gemaakt tot wat het nu is. Met de ondergrond willen we de verdere duurzame ontwikkeling van Zwolle mogelijk maken en Zwolse opgaves ondersteunen.
9. **Buitenruimte :** De buitenruimte is essentieel voor het functioneren van de stad. Zonder goede (toegankelijke) buitenruimte is een stad niet meer dan een samenraapsel van gebouwen. De buitenruimte vormt het cement dat de stad bij elkaar houdt en biedt lucht, licht en ruimte om gezond en gelukkig te leven. Niet alleen voor mensen, maar ook voor planten en dieren. Voor de kwaliteit van de buitenruimte kijken we naar drie elementen. Het bieden van bescherming, comfort en plezier.

Afbeelding Huis van Zwolle

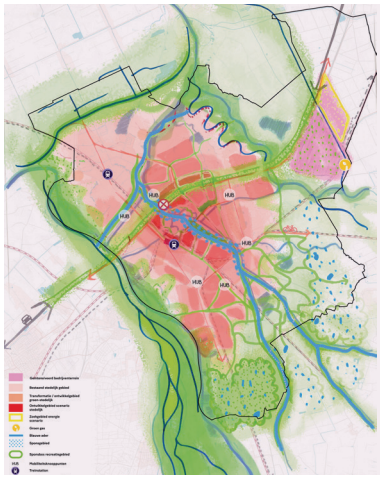
De bovenstaande tekst van kwaliteit 2 t/m 9 is overgenomen van de samengevatte Zwolse kwaliteiten via https://www.zwolle.nl/de-zwolse-kwaliteiten.

DEEL 2 Beschrijving scenario's

Leeswijzer

Op de volgende pagina's worden de belangrijkste uitgangspunten van de vier scenario's gepresenteerd. Elk scenario begint met een introductie van het PBL-scenario, gevolgd door een toelichting op het Zwolse scenario. Dit omvat een algemene beschrijving, de belangrijkste kenmerken per thematische bouwsteen en een selectie van voorstelbare ruimtelijke ingrepen.

Hiernaast staat een overzicht van de vier Zwolse scenario's met hun belangrijkste kenmerken.

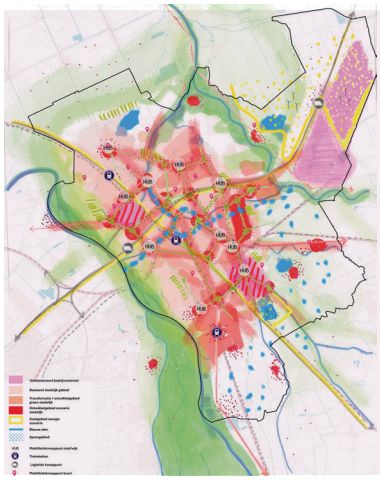
Natuurlijk Zwolle

- We bewegen mee met de natuurlijke systemen;
- Realisatie watercasco ;
- Verdichting van de stad met focus op vergroening en blauwe dooradering, focus op ontwikkelen Stadsscan-locaties;
- Vernatten van de polder Mastenbroek, Sponsbos, Zwolle zuid;
- Focus op de bestaande werklocaties: natuurinclusief, vergroenen etc.;
- Vol blijven inzetten op huidige mobiliteitstransitie. Ruimte voor wandelaar, fiets en openbaar vervoer;

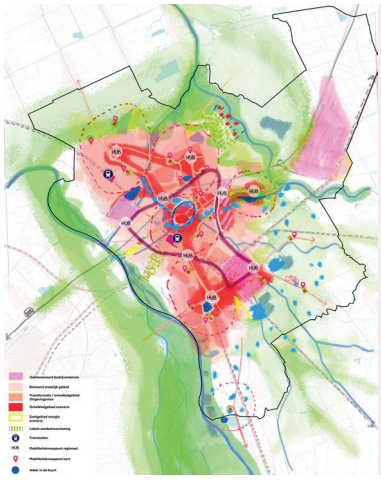
Poort naar het Stedelijk Netwerk Nederland

- Zwolle draait volop mee in stedelijk netwerk Nederland (NOVEX);
- De klimaatbestendige groeiregio;
- Volle focus op groei (wonen en economie);
- Doorgaan met mobiliteitstransitie, inclusief nieuwe ringweg ten oosten van Zwolle;

High Tech Zwolle

- Een flexibele en innovatieve samenleving, waarbij keuzevrijheid centraal staat;
- Technologie en digitalisering is reeds een ingezette trend;
- Water en bodem wordt gestuurd (dijken, gemalen en pompen);
- Geen grote ingrepen in de fysieke leefomgeving;
- Digitale netwerk staat centraal, minimaal voorzieningenniveau en weinig verplaatsingen;
- Flexibel en multifunctioneel bouwen;
- Ruimte voor ICT-bedrijven op bestaande werklocaties;

Zwolle voor Elkaar

- Gemeenschapszin, saamhorigheid, noaberschap en ruimte voor ontmoeting staan centraal;
- Lokale energie-opwek staat centraal;
- Focus op bestaande werklocaties;
- Prioriteit aan het voorzieningenniveau;
- Stadsscan locaties als dragers om voorzieningenniveau in de Zwolse wijken te versterken;

Natuurlijk Zwolle

Gebaseerd op Nationaal scenario ‘Groen Land’

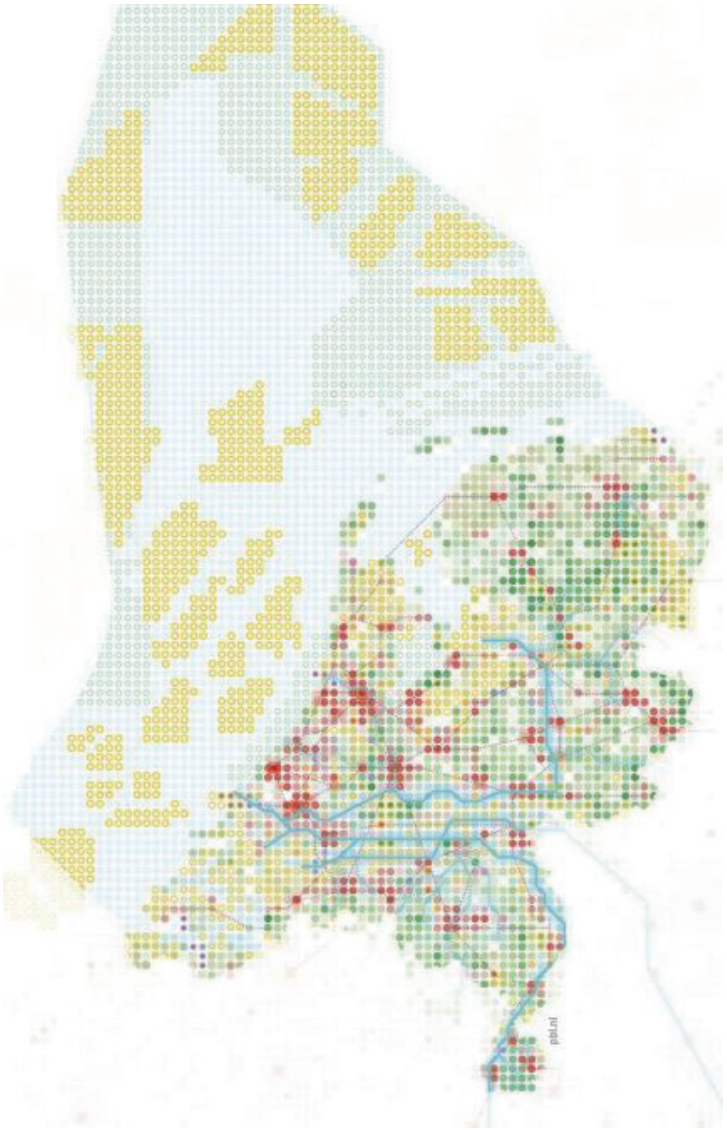
‘Natuurlijk Zwolle’ is het Zwolse scenario, gebaseerd op het nationale scenario ‘Groen Land’. In het scenario Groen Land zien mensen zich als onderdeel van de natuur. Ze beschouwen vergroening als een collectieve publieke opdracht en sporen de Rijksoverheid aan om daarbij de lead te nemen. In deze toekomst staat het respecteren van ecologische grenzen bovenaan, ook als dit ten koste gaat van de vrijheid om te consumeren. Natuurlijke oplossingen domineren, bijvoorbeeld door water meer ruimte te geven.

Op de volgende pagina zijn de resultaten van de enquête over de scenario’s van de ruimtelijke verkenningen te vinden, specifiek voor het scenario Groen Land.

Zie de bijlage voor een uitgebreide beschrijving zoals gehanteerd in atelier 1.

Bron: https://themasites.pbl.nl/scenarios-inrichting-nl2050/

Participatieduiding van Scenario Groen Land

In juli 2024 heeft de gemeente Zwolle een enquête verspreid over de aanvulling op de omgevingsvisie, waarin de wenselijkheid van de PBL-scenario's werd bevraagd. Inwoners van Zwolle kregen de kans hun visie te delen op vier mogelijke toekomstscenario's voor de stad. Op deze pagina worden de resultaten gepresenteerd met betrekking tot het scenario Groen Land.

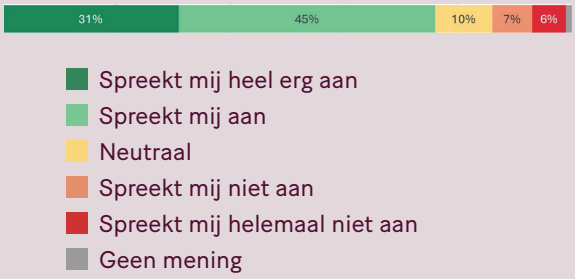
<u>Populariteit van het scenario</u>
Ongeveer 75% van de respondenten voelt zich aangesproken of heel ergaangesproken door dit scenario. Dit scenario is daarmee met afstand het meest populair in vergelijking met de andere scenario's.

<u>Wat spreekt inwoners aan?</u>
Dit scenario onderstreept de voorkeur van Zwollenaren voor een toekomst waarin groen, duurzaamheid en recreatie centraal staan in de stadsontwikkeling.

<u>Zorgen en aandachtspunten</u>
Tegelijkertijd uitten inwoners bezorgdheid over de balans tussen groei en natuurbehoud.

<u>Toepassing van de resultaten</u>
De inzichten uit de enquête en de feedback van inwoners zijn gebruikt om het scenario Natuurlijk Zwolle verder te verfijnen en aan te passen aan de Zwolse context. Hierbij is specifiek gekeken naar manieren om de wensen en zorgen rondom natuurbehoud in combinatie met stadsontwikkeling een concrete invulling te geven.

In hoeverre spreekt dit toekomstscenario jou aan?

Welke twee kenmerken van dit scenario spreken jou het meest aan?

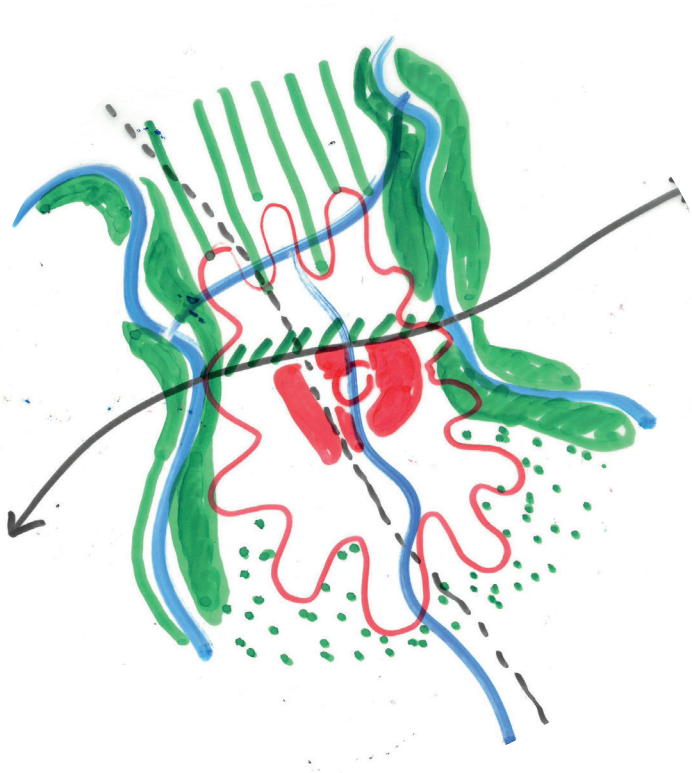
Samenvatting van opmerkingen van inwoners in open invulvelden

- Behoud en uitbreiding van natuur: Steun voor groen in de stad, met voordelen voor gezondheid, klimaat en biodiversiteit.
- Integratie van groen in stadsontwikkeling: Groene daken, gevels en het vervangen van parkeerplaatsen door groen worden gewenst.
- Mentale en fysieke gezondheid: Natuur speelt een cruciale rol in het bevorderen van gezondheid.
- Natuurinclusief bouwen: Voorkeur voor compactere bouw binnen stadsgrenzen en het ombouwen van leegstaande gebouwen.
- Lokale voedselproductie: Suggestie om delen van buitengebieden voor lokale voedselproductie te gebruiken.
- Natuurlijke beleving en recreatie: Wens voor meer recreatieve voorzieningen en natuurvriendelijke activiteiten.
- Duurzaamheid: Er is steun voor een cultuur van consuminderen en verantwoordelijk omgaan met bronnen.
- Balans tussen groen en stedelijke ontwikkeling: Nieuwbouw moet in balans zijn met natuurbehoud.
- Samenleving en verbinding: Groots belang voor het versterken van gemeenschapsgevoel en onderlinge betrokkenheid.

Samenvatting ‘Natuurlijk Zwolle’

De bevolking hecht veel waarde aan de kwalitatieve groene omgeving. Daarom wonen mensen graag in Zwolle. Er is een sterke verbinding tussen het dagelijkse leven en de natuurlijke omgeving. Natuurlijke systemen zijn leidend, regenwater wordt opgeslagen door meer ruimte te geven aan rivieren, kreken en innovatieve oplossingen zoals natte teelten. De stad verdicht en transformeert met een focus op vergroening en biodiversiteit. Ook bedrijvigheid wordt natuurinclusief ontwikkeld.

Op de volgende pagina is de bandbreedte per thema opgenomen in combinatie met toelichting en kenmerken per thema.

WONEN

- Natuurinclusieve verdichting: Verdichting en transformatie van de stad vinden plaats alléén binnen bebouwd gebied en altijd met een hoge mate van bijdrage aan de vergroening en natuurinclusiviteit (groene gevels, daktuinen etc.).
- Op binnenstedelijke locaties (stadsscan-locaties, bouwen rondom/ op de A28 en minimale verdichting op de Ceintuurbaanzone) worden voornamelijk meergezinswoningen (appartementen, terraswoningen, woontorens, seniorenappartementen) toegevoegd in een ruimte opzet (binnentuinen, in parkachtige omgeving).

5000 woningen (en bijbehorende voorzieningen) — **15000 woningen (en bijbehorende voorzieningen)**

ECONOMIE

- Duurzame innovatiestad met weinig economische groei, wel een verandering van de economische sector naar circulair. Natuurpositieve bedrijventerreinen: Bedrijventerreinen worden intensiever gebruikt door economische functies en tegelijkertijd ontwikkeld op basis van nature-based solutions en klimaatadaptatie.
- De bedrijventerreinen worden minimaal uitgebreid. Circulaire bedrijven met een hoge milieucategorie kunnen hier een plek krijgen (bijv uitbreiding bij Hessenpoort).
- Groene recreatie. Zwolle is ook koploper in de landschappelijke en groene recreatie, de stad is populair om te bezoeken door zowel het mooie karakteristieke centrum als (de goede groene verbindingen naar) het aantrekkelijke diverse buitengebied.

Sterker maken wat sterk is (50 ha) — **Ruimte voor transities (135 ha)**

MOBILITEIT

- Duurzaam vervoer: Grote hubs langs de ring van de stad zorgen voor een goede bereikbaarheid. Dit zijn hubs waar parkeren (fiets en auto), bus en deelmobiliteit samen komen.
- Inzet op weren van de auto in de stad: de A28 wordt verdiept en verliest de centrumafslag. De binnenstad van Zwolle wordt autovrij. De centrumstedelijke wijken hieromheen worden autoluw.
- Binnen de stad ligt de nadruk op voetgangers- en fietsverkeer (waarvan de belangrijkste routes lopen in de groene dragers van de stad), wat bijdraagt aan een schonere en gezondere leefomgeving.

Huidig knooppunt Zwolle — **Maximale inzet op (inter)nationale en bovenregionale bereikebaarheid**

ENERGIE

- Zwolle is in 2040 klimaatneutraal: er wordt breed ingezet op de energietransitie. Er wordt ook ingezet op terugbrengen van energiegebruik, door aanpassingen in de huidige woningvooraad maar ook door gedragsverandering. Er wordt zoveel mogelijk ingezet op circulariteit van rest (energie)stromen zoals hergebruik van restwarmte.
- Groen gas productie op hessenpoort, regionale samenwerking van belang.
- Er wordt ingezet op lokale warmtenetten en lokale opslag om energiepieken op te vangen.
- Windenergie en zonnevelden langs infra met aandacht voor inbedding in landschap. Maximaliseren van zon op dak.

Zwolle maximaal zelfvoorzienend (oplossen binnen eigen gemeentegrenzen) — **Oplossen door (ook) buiten de gemeentegrenzen duurzame energieopwek te plaatsen**

WATER&KLIMAAT

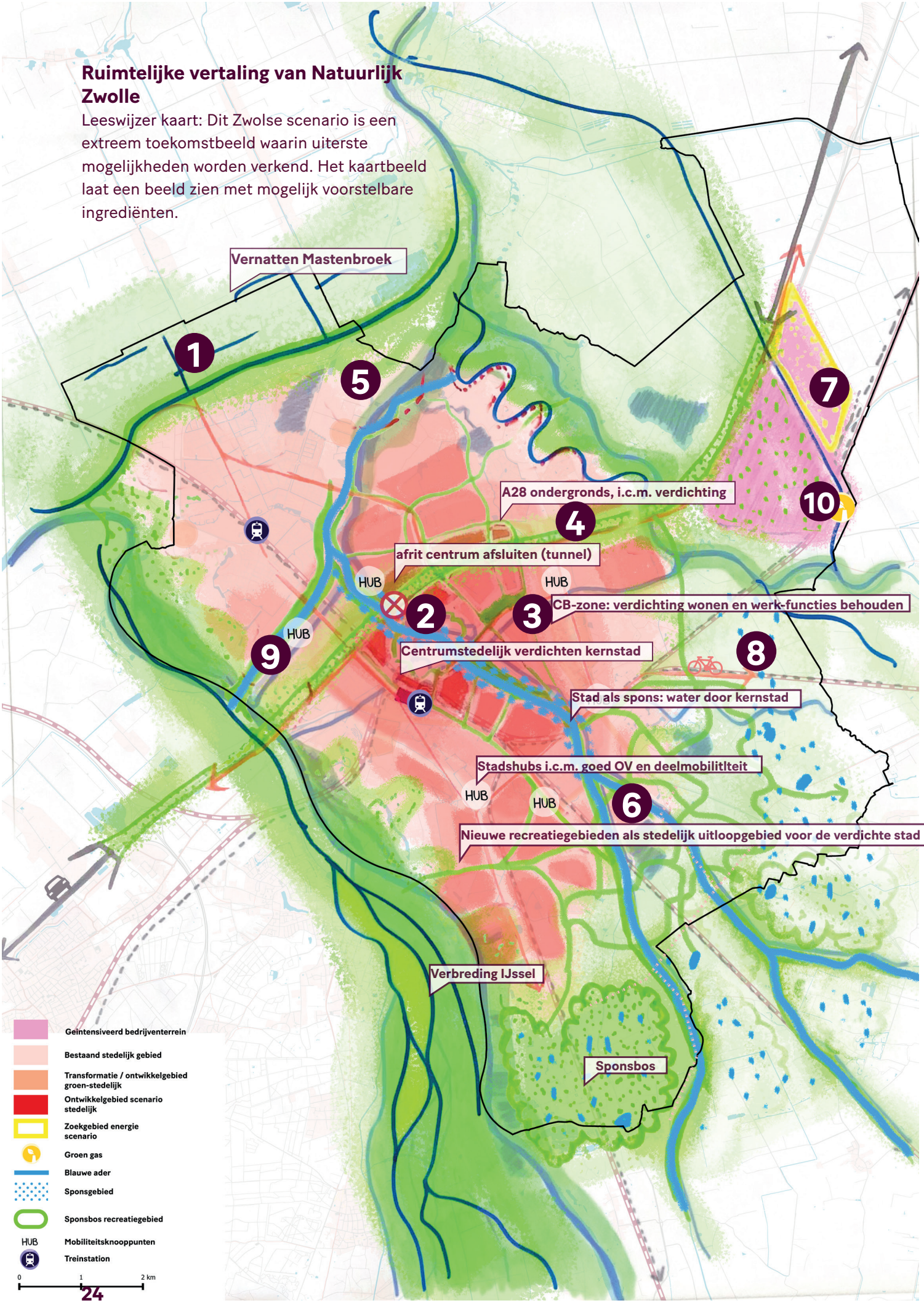
- Sponsstad Zwolle. De natuurlijke systemen zijn leidend, de waterstructuur is ordenend. Er is een sterke verbinding tussen het groenblauwe netwerk en de klimaatadaptieve ontwikkelingen, bijvoorbeeld door maximaal in te zetten op het vasthouden van regenwater in een recreatief sponsbos.
- Continuïteit groene en blauwe netwerken: De stad wordt dooraderd met groenblauwe netwerken met meer groene corridors bijvoorbeeld rondom de singels, wat bijdraagt aan biodiversiteit, een aangename leefomgeving en het reduceren van wateroverlast in extreem natte perioden. Stadsbroek, Nieuwe Vecht en Willemsvaart nieuwe dragers in de stedelijk hoofdgroenstructuur.
- Het water trekt de stad in: Er wordt een robuuste grote waterdrager door de stad heen getrokken die zorgt voor stedelijke waterafvang en een verlaging van het hitte-eilandeffect.
- De A28 wordt verdiept: hierbovenop wordt een groen landschap gemaakt dat ecologische verbindingen tussen de stad en het noordelijke deel van de gemeente mogelijk maakt.

Technologische oplossingen — **Oplossen door maximaal in te zetten op de natuurlijke systemen**

Ruimtelijke vertaling van Natuurlijk Zwolle

Leeswijzer kaart: Dit Zwolse scenario is een extreem toekomstbeeld waarin uiterste mogelijkheden worden verkend. Het kaartbeeld laat een beeld zien met mogelijk voorstelbare ingrediënten.

Voorstelbare ruimtelijke ingrepen
De cijfers op de kaart op de linker pagina passen bij de volgende ruimtelijke ingrepen:

1. In Mastenbroek wordt ingezet als groot waterbufferend gebied om water robuustheid en klimaatadaptatie te bevorderen.
2. De ecologische verbindingen en het waterbufferend vermogen in de stad worden versterkt door toegankelijke oevers te creëren bij de Kop van Voorst, de Singelzone en de Willemsvaart.
3. De Ceintuurbaanzone wordt een aantrekkelijke groen gebied volgens de principes uit de 'Raamwerkstad' die de toegevoegde woningen verbindt aan de stad.
4. Er wordt een groene allee aangelegd langs en op de A28, met plannen voor de ondertunneling van de snelweg om de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren. De A28 kan zo een nieuw stadspark worden in combinatie met hoogwaardige binnenstedelijke verdichting.
5. Het gebied Stadsbroek wordt sterker vergroend, waardoor het een groene long van de stad wordt.
6. De bedrijventerreinen Marslanden, Voorst en de Vrolijkheid worden vergroend door parkeerplaatsen te bundelen in hubs en zo meer ruimte te creëren voor groen en natuur.
7. Minimale uitbreiding Hessenpoort om circulaire bedrijven met een hoge milieucategorie te faciliteren
8. Een fijnmazig fietsnetwerk faciliteert fietsers op lokaal, regionaal en recreatief niveau.
9. OV-hubs (bus en deelmobiliteit) langs de ringweg als centrale mobiliteitsstructuur
10. Productie van groen gas op Hessenpoort.
11. Binnenstedelijke kleinschalige verdichting op locaties uit de 'Stadsscan'.

Referentie voor groene woonvormen in de stad (Referentie: Common Woods, Amersfoort)

Referentie voor natuurinclusieve bedrijventerreinen (Referentie: Schiphol Trade Park)

Participatie: ingrediënten uit de Zwolse scenario's als speelkaarten in het toekomstspel

Na de scenariostudie is in de volgende participatieronde met inwoners het toekomstspel 'Ons Zwolle van Overmorgen' gespeeld. Dit deden we in onze Reizende Woonkamer, op acht verschillende plaatsen in de gemeente. In het spel worden Zwollenaren uitgedaagd om hun Zwolle van Overmorgen vorm te geven door speelkaarten te kiezen met ingrediënten per thema en die te plaatsen op een plankaart van Zwolle. De speelkaarten zijn gebaseerd op de opbrengsten uit de Zwolse scenario's. Uit het scenario Natuurlijk Zwolle zijn de speelkaarten op de volgende pagina opgenomen.

De Zwolse scenario's zijn bedacht in extremen. In deze participatiestap is het Zwolse scenario als totaalbeeld losgelaten, maar zijn juist de specifieke ingrediënten voorgelegd om erachter te komen welke van die ingrediënten wel wenselijk zijn. In het participatiejournaal worden de uitkomsten ervan geduid.

Poort naar het Stedelijk Netwerk Nederland

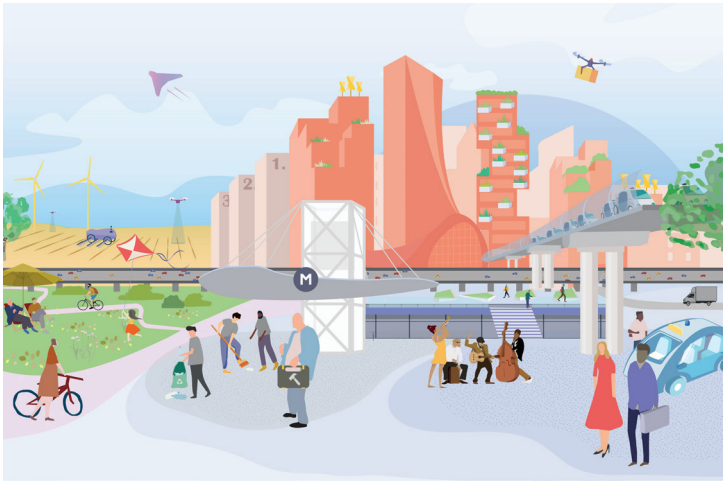
Gebaseerd op het nationaal scenario ‘Mondiaal Ondernemend’

‘Poort naar het Stedelijk Netwerk Nederland’ is het Zwolse scenario, gebaseerd op het nationale scenario ‘Mondiaal Ondernemend’. In het scenario Mondiaal Ondernemend is de samenleving individualistisch en domineert het marktdenken in de economie. Grote bedrijven nemen de lead. Eigen verantwoordelijkheid staat voorop, ook om te verduurzamen. Een van de kenmerkende ontwikkelingen in dit toekomstige Nederland is een groter contrast tussen verdergaande verstedelijking in het westen en midden van Nederland en rust elders in het land.

Op de volgende pagina zijn de resultaten van de enquête over de scenario’s van de ruimtelijke verkenningen te vinden, specifiek voor het scenario Mondiaal Ondernemend.

Zie de bijlage voor een uitgebreide beschrijving zoals gehanteerd in atelier 1.

Bron: https://themasites.pbl.nl/scenarios-inrichting-nl2050/

Participatieduiding van Scenario Mondiaal Ondernemend

In juli 2024 heeft de gemeente Zwolle een enquête verspreid over de aanvulling op de omgevingsvisie, waarin de wenselijkheid van de PBL-scenario's werd bevraagd. Inwoners van Zwolle kregen de kans hun visie te delen op vier mogelijke toekomstscenario's voor de stad. Op deze pagina worden de resultaten gepresenteerd met betrekking tot het scenario Mondiaal Ondernemend.

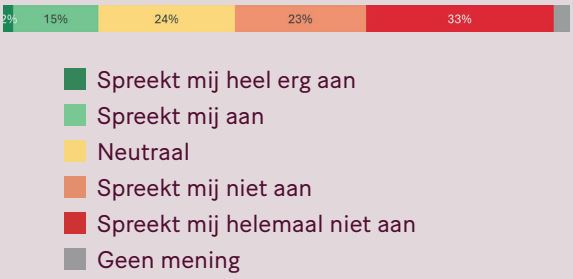
<u>Populariteit van het scenario</u>
Dit scenario spreekt ruim de helft van de respondenten niet of helemaal niet aan (56%). In vergelijking tot de andere scenario's is dit scenario het minst populair.

<u>Wat spreekt inwoners aan?</u>
De meerderheid van de respondenten is voor een lokaal en duurzaam ondernemingsklimaat met een balans tussen economische groei en sociale welzijn.

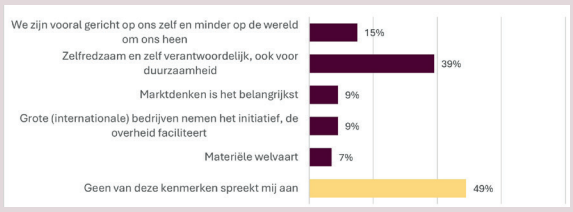
<u>Zorgen en aandachtspunten</u>
Er is bezorgdheid over de invloed van grote bedrijven en de focus op economische groei.

<u>Toepassing van de resultaten</u>
De inzichten uit de enquête en de feedback van inwoners zijn vervolgens gebruikt om het scenario 'Poort naar het Noorden' verder te verfijnen en te vertalen naar de Zwolse context. Hierbij is nadrukkelijk gekeken wat voor economische groei past bij de maat en schaal van Zwolle, maar wel uitgaat van een extreem scenario waarin Zwolle een belangrijk knooppunt wordt.

In hoeverre spreekt dit toekomstscenario jou aan?

Welke twee kenmerken van dit scenario spreken jou het meest aan?

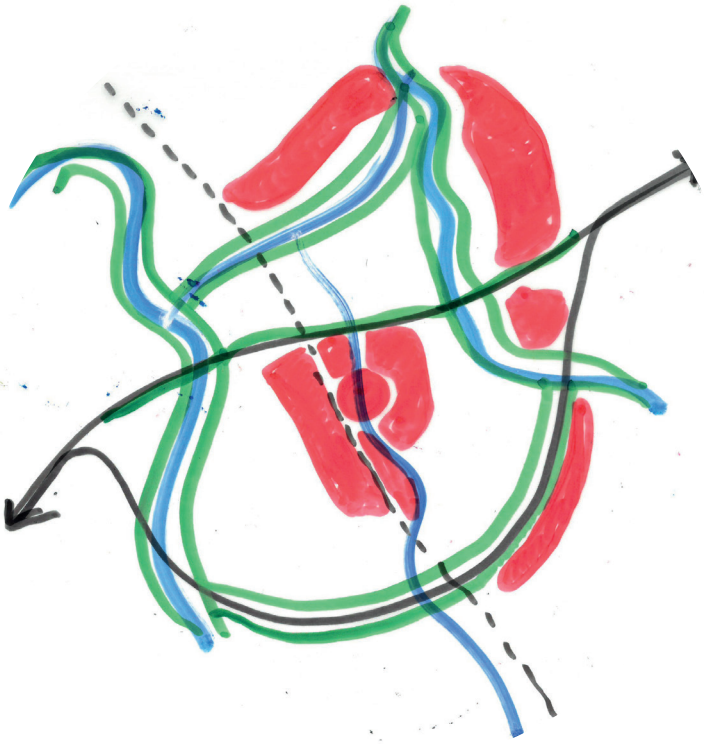

Samenvatting van opmerkingen van inwoners in open invulvelden

- Lokale en regionale focus: Steun voor kleinschalige, duurzame ondernemingen.
- Duurzaamheid en gemeenschapszin: Zorgen over de balans tussen economische groei en sociale welzijn.
- Verantwoordelijkheid en samenwerking: Inwoners wensen meer betrokkenheid bij beslissingen, met nadruk op welzijn.
- Zorg voor kwetsbaren: Bezorgdheid over negatieve effecten van marktwerking op kleine ondernemers.
- Jongerenvoorzieningen: Vraag naar meer voorzieningen en recreatieve activiteiten voor jongeren.
- Zelfredzaamheid en onafhankelijkheid: Behoefte aan lokale zelfvoorzienendheid in water, energie en voedsel.
- Marktwerking vs. samenleving: Zorgen over de invloed van grote bedrijven, pleidooi voor ruimte voor lokale bedrijven.
- Gemeentelijke steun en wijkinitiatieven: De gemeente moet duurzame initiatieven ondersteunen en een faciliterende rol spelen in wijkgerichte, bottom-up projecten, zonder te veel te reguleren.
- Zorg voor kwetsbaren en lokale bewoners: Bezorgdheid dat de focus op buitenlandse initiatieven lokale behoeften in de weg staat.

Samenvatting 'Poort naar het Stedelijk Netwerk Nederland': de Zwolse vertaling

Zwolle groeit en wordt een wereldspeler. Stedelijke woonmilieus zijn groen, gemengd en bieden voldoende leefruimte. De stad zet in op groene en blauwe kwaliteiten, zoals een groene gordel rondom Zwolle dat zorgt voor het behoud van de nabijheid van groen en ruimte ondanks dat er mogelijkheden zijn voor uitbreiding. Als internationaal knooppunt benut Zwolle haar centrale ligging tussen de Randstad en Duitsland en versterkt actief de verbindingen met omliggende stedelijke regio's, zoals Utrecht, de Randstad en het Ruhrgebied. De A28 wordt ontwikkeld als vervoersbackbone en internationale bereikbaarheid wordt geoptimaliseerd, waarmee Zwolle haar rol als poort naar internationale netwerken verder vormgeeft. Grootschalige uitbreiding vindt plaats, geïntegreerd en ontsloten via snelfietsroutes, nieuwe stations en nieuwe wegen. De uitbreiding van nieuwe werk- en woonlandschappen dragen bij aan de integratie van Zwolle in het bredere stedelijke netwerk van Nederland en het aantrekken van nieuw talent. Zo wordt de stad niet alleen een cruciale schakel in de nationale infrastructuur, maar ook een aantrekkelijke locatie voor talent en bedrijven die opereren in een mondiale context.

Op de volgende pagina is de bandbreedte per thema opgenomen in combinatie met toelichting en kenmerken per thema.

WONEN

- Ringstad: Zwolle groeit met behoud van haar identiteit en kernwaarden. Met de mogelijkheid dat nieuwe kernen ontstaan rondom de stad, waarin de balans tussen stedelijke ontwikkeling en natuurlijke omgevingen behouden wordt.
- De binnenstad wordt verdicht met voornamelijk gestapelde woningen met een focus op typologieën en betaalbaarheid voor starters (nieuw talent). In de groen stedelijke wijken worden waar mogelijk grondgebonden woningen toegevoegd, passend bij het bestaande karakter.
- In een nieuwe uitbreidingswijk (met een nieuw station) wordt een stedelijke mix van met name meergezinswoningen ontwikkeld met groen en voorzieningen in nabijheid.
- Voorzieningen schalen op en centreren zich rondom grotere knooppunten of de stadsstraten. Maatschappelijke en zorgfuncties clusteren in grotere complexen. Er worden campusgebieden ontwikkeld waar wonen, educatie, kleinschalige bedrijvigheid en cultuur samenkomt.

5000 woningen (en bijbehorende voorzieningen)

15000 woningen (en bijbehorende voorzieningen)

ECONOMIE

- Grootschalige economische gebieden: Zwolle richt zich op economische specialisatie in de dienstverlening en hoogtechnologische maakindustrie om een belangrijke speler te worden op EU-niveau. Nieuwe economische gebieden worden ontwikkeld waar diensten, educatie en wonen samenkomt om innovatie in de samenleving te stimuleren.
- Intensivering op bedrijventerreinen. Er wordt meer en slimmer ruimte geboden aan de economie. Bijvoorbeeld door toepassen van meerlaagse logistiek. Hoogfrequent OV is voorwaardelijk. Ook wordt er een railterminal ontwikkeld waarmee de stad haar rol als logistiek knooppunt versterkt.
- Zwolle importeert grotendeels haar (landbouw)producten. Het bestaande agrarische landschap in de gemeente blijft bestaan en worden waar mogelijk efficiënter gemaakt. Productielandschap Mastenbroek. Nog 'lege' ruimte wordt benut als economisch productielandschap, bijvoorbeeld voor natte teelt.

Ruimte voor transities (135 ha)

Sterker maken wat sterk is (50 ha)

MOBILITEIT

- Internationaal knooppunt: Zwolle profiteert van de huidige regionale netwerkstad en zet hier volop op in: Zwolle positioneert zich als een internationaal knooppunt dankzij de centrale ligging tussen de Randstad en Duitsland, met goede verbindingen via de A28 en de mogelijke HSL-verbinding.
- Regionale knelpunten worden opgelost door bijvoorbeeld ringweg A28-A50. Dit wordt de stedelijke ring. Ceintuurbaan wordt afgewaardeerd tot stadsboulevard.
- Er worden hubs toegevoegd aan de nieuwe ringweg. In dit scenario wordt een grootschalig hubnetwerk aangelegd op verschillende schaalniveaus (buurt tot regio)

Huidig knooppunt Zwolle

Maximale inzet op (inter)nationale en bovenregionale bereikebaarheid

ENERGIE

- Hessenpoort wordt een XL-energyhub: Elektrolyser op Hessenpoort: De geproduceerde waterstof kan voor meerdere doelen worden aangewend zoals mobiliteit/zero emissie rijden, procesindustrie, verwarming van bedrijfspanden in de omgeving. Ook buiten de gemeentegrenzen. Opslag (batterijen) op Hessenpoort.
- Ontwikkeling van geothermie in Zwolle-Noord.

Zwolle maximaal zelfvoorzienend (oplossen binnen eigen gemeentegrenzen)

Oplossen door (ook) buiten de gemeentegrenzen duurzame energieopwek te plaatsen

WATER&KLIMAAT

- Groene/blauwe gordel als contramal tegenover verstedelijking. Om de groei vorm te geven wordt er ten eerste ingezet op de contramal van deze verstedelijking: de groenblauwe kwaliteiten.
- Het agrarische gebied ten zuid-oosten van de stad wordt een multifunctioneel gebied, met een groot landschappelijk park als uitloopgebied voor de nieuwe ontwikkelingen. Hier vindt natuurontwikkeling (bos/natte natuur) plaats en recreatieve functies worden toegevoegd.
- Het water wordt zo hoog mogelijk opgevangen in dit scenario. Het zuid-oostelijke deel van de gemeente wordt ingezet als grootschalig sponsgebied: de natuurontwikkeling draagt bij aan een veel hoger infiltratievermogen in deze gebieden.
- Er wordt een extra watergang aangelegd ten zuid-oosten van Herfte om extra water van de weteringen af te vangen naar de Vecht

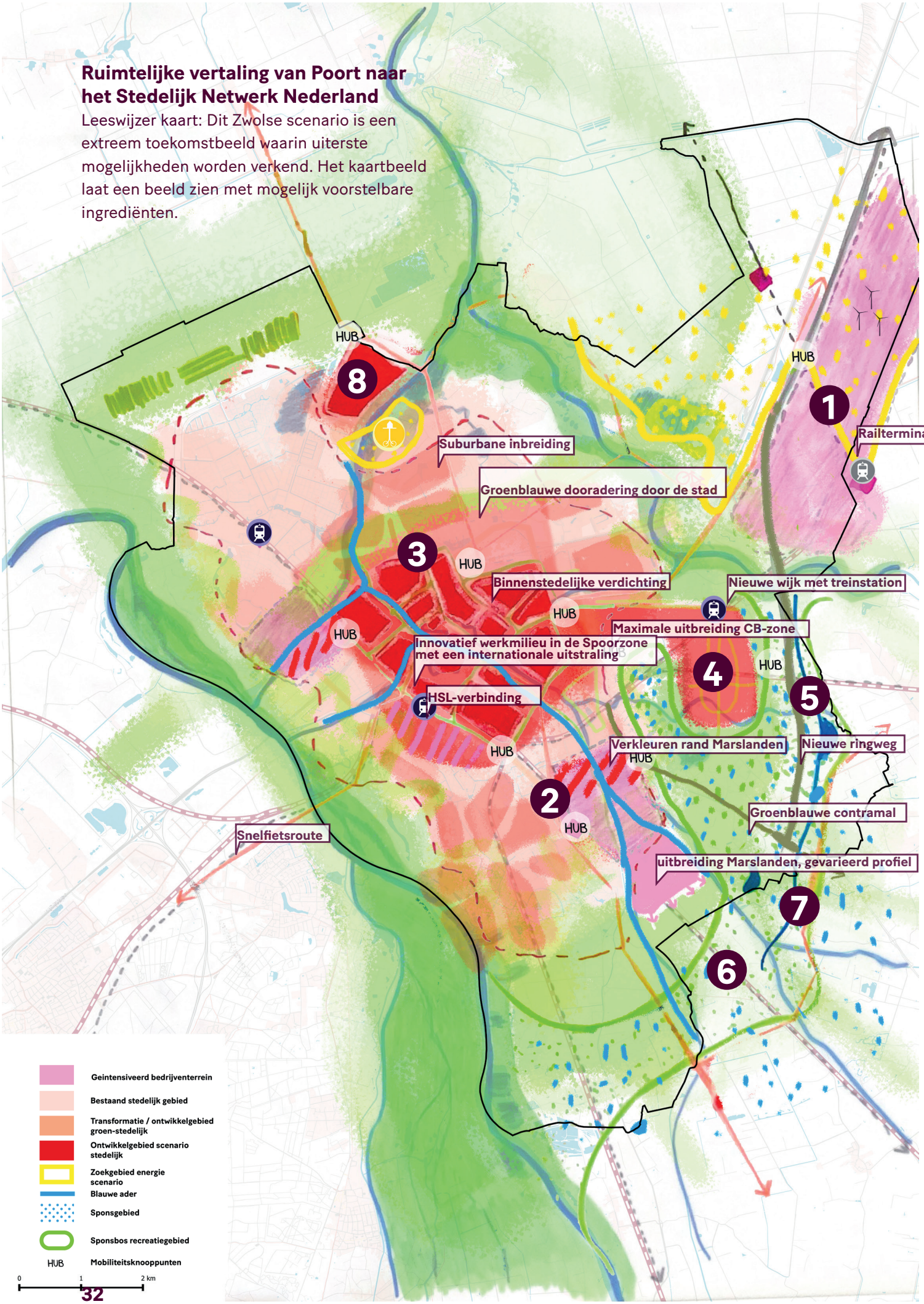

Technologische oplossingen

Oplossen door maximaal in te zetten op de natuurlijke systemen

Ruimtelijke vertaling van Poort naar het Stedelijk Netwerk Nederland

Leeswijzer kaart: Dit Zwolse scenario is een extreem toekomstbeeld waarin uiterste mogelijkheden worden verkend. Het kaartbeeld laat een beeld zien met mogelijk voorstelbare ingrediënten.

Voorstelbare ruimtelijke ingrepen

De cijfers op de kaart op de linker pagina passen bij de volgende ruimtelijke ingrepen:

1. Het bedrijventerrein Hessenpoort ontwikkelt zich tot een cluster XL met een railterminal, gericht op energieoplossingen en grootschalige (logistieke) bedrijvigheid, met een sterke focus op circulariteit.
2. Marslanden en Voorst ondergaan een transformatie, waarbij bedrijven met een hoge milieucategorie uit de stad worden geplaatst (naar bijvoorbeeld Hessenpoort) en de gebieden een profiel krijgen van een variatie aan economische activiteiten, met een kleine transformatie voor stedelijk wonen, gemixt met kleinschalige werkfuncties.
3. De A28 wordt herontwikkeld zonder afritten en enkel voor doorgaand verkeer, met mogelijkheden tot het inpakken van de A28 waardoor er ontwikkeling van een nieuwe woonlocatie naast de snelweg kan ontstaan.
4. Het gebied Oosterpoort en/ of Vechtpoort ontwikkelt/ ontwikkelen zich tot een stedelijke buitenwijk, met een diverse en levendige stedelijke omgeving. In deze wijk kan een fors aantal woningen gerealiseerd worden met bijpassende mobiliteit (station, snelfietsverbindingen) en voorzieningen (grote supermarkt, commerciële functies, indoor sportvoorzieningen). De nieuwe wijk is ook ontsloten door de nieuwe randweg, zie volgende punt.
5. Er komt een nieuwe verbindingsweg tussen de A28 en de N35, wat fungeert als een bypass van de A28.
6. Een groenblauwe gordel wordt gecreëerd rondom de stad, een grootschalig landschappelijk park dat de regionale natuurlijke en ecologische structuren versterkt.
7. Een bypass van de weteringen naar de Vecht voert het water af om de stad heen.
8. Waar mogelijk wordt binnenstedelijk of suburbaan verdicht: Stadsbroek wordt verdicht met extra woningen met een groen-stedelijk karakter.

Referentie voor nieuwe wijk in het buitengebied (Referentie: Ascension Paysagère, Rennes, Frankrijk)

Referentie voor intesivering van Hessenpoort (Referentie: Nike distributiecentrum, Laakdal, België)

Participatie: ingrediënten uit de Zwolse scenario's als speelkaarten in het toekomstspel

Na de scenariostudie is in de volgende participatieronde met inwoners het toekomstspel 'Ons Zwolle van Overmorgen' gespeeld. Dit deden we in onze Reizende Woonkamer, op acht verschillende plaatsen in de gemeente. In het spel worden Zwollenaren uitgedaagd om hun Zwolle van Overmorgen vorm te geven door speelkaarten te kiezen met ingrediënten per thema en die te plaatsen op een plankaart van Zwolle. De speelkaarten zijn gebaseerd op de opbrengsten uit de Zwolse scenario's. Uit het scenario Poort naar het Stedelijk Netwerk Nederland zijn de volgende speelkaarten opgenomen:

wonen groen mobiliteit economie energie

groene gordel

De gemeente Zwolle groeit, en groen groeit mee. Zwolle krijgt een 'groene gordel': een groene ring om het bebouwde gebied van Zwolle heen. In de groene cirkel is ruimte voor natuurontwikkeling en recreatie.

wonen groen mobiliteit economie energie

vergroening wijk

De bestaande stad en dorpen worden verfijnd met meer groen/water langs straten en pleinen en zoveel mogelijk gecombineerd met een aantrekkelijke fiets en wandelroutes, die ook buitengebied en wijken met elkaar verbinden.

wonen groen mobiliteit economie energie

park op de snelweg

Er wordt een groen park aangelegd op een constructie boven de snelweg. Dit zorgt voor extra (verhoogde) groene ruimte en verbetert de leefbaarheid in de buurt. De snelweg wordt verstopt.

wonen groen mobiliteit economie energie

hubs aan de rand

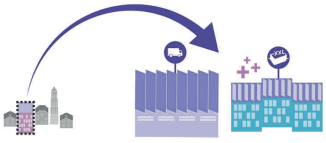
In de gemeente Zwolle verplaatsen we ons lokaal met de voet/fiets. In de regio hebben we goede verbindingen voor de trein en deelauto's. Er wordt ingezet op een zo min mogelijk auto's in Zwolle met collectieve parkeergebouwen aan de stadsranden, waar inwoners bijvoorbeeld gemakkelijk hun (deel)auto kunnen pakken om de stad uit te reizen.

wonen groen mobiliteit economie energie

XL bedrijventerrein

De economie van de gemeente Zwolle groeit. Er wordt ingezet op het samenvoegen van werklocaties op een groot bedrijventerrein met handig ruimtegebruik (bijvoorbeeld slimme hoge bedrijfsgebouwen, waar meerdere dingen worden gestapeld). Grote bedrijven uit de stad verplaatsen hierheen, dit zorgt voor meer ruimte in de stad voor nieuwe werkgelegenheid of woningen.

wonen groen mobiliteit economie energie

kennis rondom station

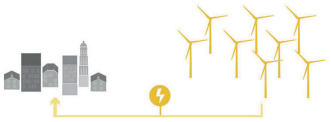
De gemeente Zwolle heeft een veelzijdige economie. Er wordt ingezet op het trekken van meer (hoge)scholen naar Zwolle, om de innovatie in de stad te bekrachtigen. Deze kunnen zich samenvoegen rondom bereikbare plekken zoals stationslocaties.

wonen groen mobiliteit economie energie

XL-energiepark

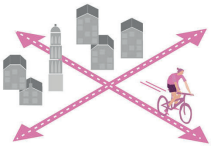
Er gaat veel energie opgewekt worden in en om de gemeente Zwolle, waarbij het accent ligt op grootschalige opwek op één grote locatie buiten de bebouwde omgeving (denk aan een bedrijventerrein met windmolens en zonnevelden). De energie-infrastructuur (kabels en leidingen) is zoveel mogelijk ondergronds.

wonen groen mobiliteit economie energie

snelfietsroutes

De gemeente Zwolle is een 10-minutenstad: alles is dichtbij huis te vinden. Men verplaatst zich op een gezonde manier. Zwolle wordt dé fietsstad van Nederland: (snel) fietsroutes brengen je overal en verbinden wijken met het buitengebied.

De Zwolse scenario's zijn bedacht in extremen. In deze participatiestap is het Zwolse scenario als totaalbeeld losgelaten, maar zijn juist de specifieke ingrediënten voorgelegd om erachter te komen welke van die ingrediënten wel wenselijk zijn. In het participatiejournaal worden de uitkomsten ervan geduid.

High-tech Zwolle

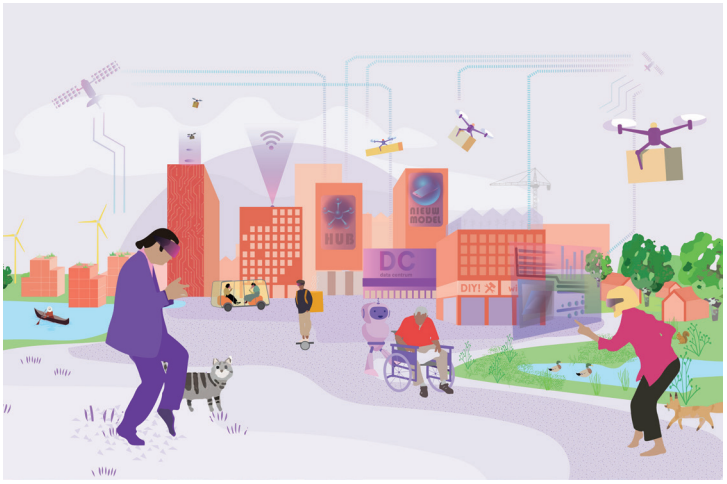
Gebaseerd op het nationaal scenario ‘Snelle Wereld’

‘High-tech Zwolle’ is het Zwolse scenario, gebaseerd op het nationale scenario ‘Snelle Wereld’. In het scenario Snelle Wereld valt de samenleving uiteen in allerlei leefstijlgroepen. Deze bubbels vinden het belangrijk zich van elkaar te onderscheiden. Het leven speelt zich grotendeels af in het digitale domein; de fysieke ruimte boet aan belang in. Allianties van kleinere, innovatieve bedrijven en leefstijlgroepen nemen in deze toekomst het voortouw. Zij vinden flexibiliteit belangrijk. Een van de gevolgen hiervan is een wat rommelige en veranderlijke ruimtelijke inrichting van het land.

Op de volgende pagina zijn de resultaten van de enquête over de scenario’s van de ruimtelijke verkenningen te vinden, specifiek voor het scenario Snelle wereld.

Zie de bijlage voor een uitgebreide beschrijving zoals gehanteerd in atelier 1.

Bron: https://themasites.pbl.nl/scenarios-inrichting-nl2050/

Participatieduiding van Scenario Snelle Wereld

In juli 2024 heeft de gemeente Zwolle een enquête verspreid over de aanvulling op de omgevingsvisie, waarin de wenselijkheid van de PBL-scenario's werd bevraagd. Inwoners van Zwolle kregen de kans hun visie te delen op vier mogelijke toekomstscenario's voor de stad. Op deze pagina worden de resultaten gepresenteerd met betrekking tot het scenario Snelle Wereld.

<u>Populariteit van het scenario</u>
Over dit scenario zijn de respondenten het meest verdeeld. Ongeveer 20% spreekt dit aan, 23% is er neutraal over, 30% vindt dit niet aansprekend en ca. 26% vindt het zelfs helemaal niet aansprekend.

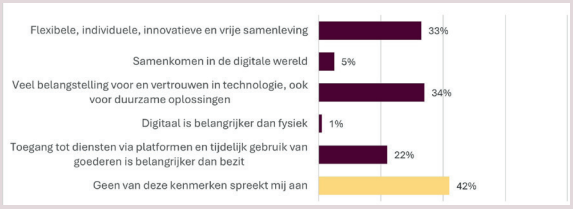
<u>Wat spreekt inwoners aan en zorgen en aandachtspunten</u>
Er is brede steun voor een balans tussen technologie en fysieke interactie, waarbij technologie een ondersteunende rol speelt, maar geen vervanging is voor menselijke verbinding.

<u>Toepassing van de resultaten</u>
De inzichten uit de enquête en de feedback van inwoners zijn vervolgens gebruikt om het scenario 'High-tech Zwolle' verder te verfijnen en te vertalen naar de Zwolse context. Een uitdaging kan zijn om de high-tech ontwikkelingen te vertalen naar de Zwolse context en door te denken in extremen, ondanks dat dit kan schuren met de waarde die gehecht wordt aan de sterke sociale fysieke interacties die de Zwollenaar waardeert.

In hoeverre spreekt dit toekomstscenario jou aan?

Welke twee kenmerken van dit scenario spreken jou het meest aan?

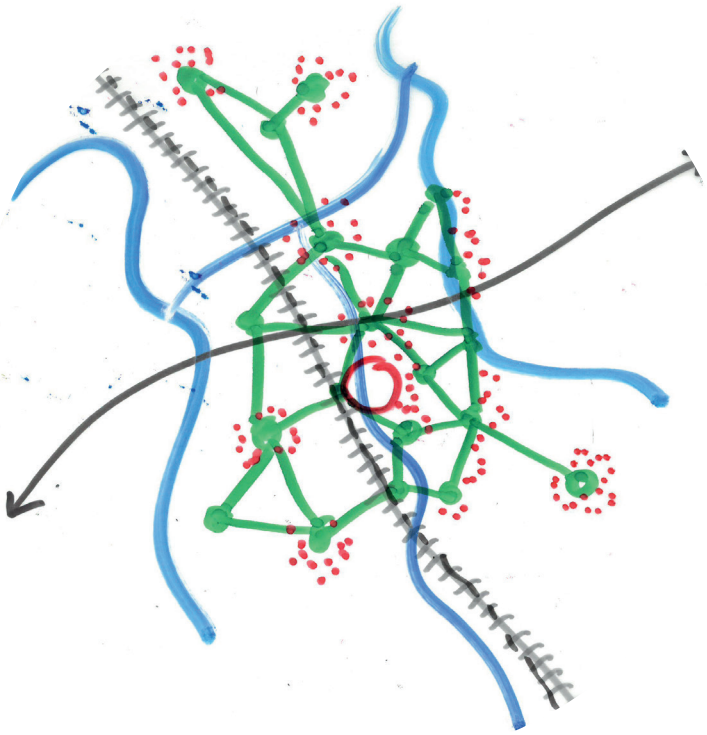

Samenvatting van opmerkingen van inwoners in open invulvelden

- Erkenning van de voordelen van technologie: Technologie wordt gezien als nuttig voor verduurzaming en communicatie.
- Essentie van fysieke interactie: Ondanks de voordelen van technologie wordt fysieke interactie als essentieel beschouwd.
- Waarschuwingen over negatieve effecten: Bezorgdheid over de toename van individualiteit en uitsluiting door overmatige digitalisering.
- Technologie als hulpmiddel, geen vervanging: Technologie moet de menselijke verbinding niet vervangen.
- Zorgen over sociale cohesie: Te veel technologie kan de sociale cohesie ondermijnen.
- Balans tussen digitaal en fysiek: Pleidooi voor een balans tussen digitale en fysieke interactie.
- Bezorgdheid over polarisatie en eenzaamheid: Angst dat technologie bijdraagt aan sociale isolatie.
- Mentale gezondheid van jongeren: Bezorgdheid over de impact van technologie op de mentale gezondheid van jongeren.
- Waardering voor innovatie en verduurzaming: Innovatie wordt gewaardeerd, maar de nadruk blijft op het fysieke en menselijke aspect van het leven.

Samenvatting 'High-tech Zwolle': de Zwolse vertaling

In een flexibele en innovatieve samenleving staat keuzevrijheid en individuele behoeften centraal, waarbij mensen vooral in online 'bubbels' functioneren. Zwolle maakt deel uit van een groter digitaal netwerk, waardoor fysieke voorzieningen minimaal zijn en digitale ontmoetingen de norm. Fysieke verplaatsingen nemen af en bezorgdiensten nemen toe. Pop-up parken dienen als tijdelijke ontmoetingsplekken, verbonden met het buitengebied. Doordat thuiswerken de norm is neemt de druk vanuit de Randstad toe en is er vraag naar zowel binnenstedelijke als landelijke woonlocaties. Er is ook vraag naar innovatieve woonvormen zoals verplaatsbare woningen. Gebouwen zijn flexibel ontworpen voor tijdelijk en multifunctioneel gebruik. Er is een focus op technologische oplossingen voor de water en bodem problematiek. De stad zet volop in op high-tech en biedt ruimte voor ICT-bedrijven.

Op de volgende pagina is de bandbreedte per thema opgenomen in combinatie met toelichting en kenmerken per thema.

WONEN

- Groei in verschillende binnenstedelijk en landelijke bubbels: Er wordt zowel ingezet op verdichting van de bestaande stad als innovatieve woonvormen (flexwonen, tiny houses, tijdelijk wonen in gebouwen met een andere bestemming, wonen op het water) in het landschap. Meergezins- en eengezingswoningen door elkaar heen: er is minder centrale sturing.
- Flexibel gebruik van gebouwen: Gebouwen worden zo ontworpen dat ze tijdelijk, verplaatsbaar en flexibel inzetbaar zijn. Wonen en werken mengen in één gebouw.
- Voorzieningen worden op buurtniveau geclusterd rondom mobiliteitsknooppunten: een buurthub kan naast deelmobiliteit ook een mini-apotheek, pakketpunt, flexwerk-ruimte, buurtbieb of to-go supermarkt hebben.

5000 woningen (en bijbehorende voorzieningen) — **15000 woningen (en bijbehorende voorzieningen)**

ECONOMIE

- High tech service economie (aansluitend op ICT en digitale infrastructuur). Zwolle kan zich ontwikkelen tot een belangrijk knooppunt voor ICT-bedrijven en digitale infrastructuur, met onder andere de spoorzone als innovatieve hub.
- Wonen en (flex)kantoren of co-working worden gemixt in de gebouwen: kleinschalige flexibele werkruimtes zijn overal te vinden, op buurtniveau.
- Landbouwtransitie naar plantaardig dieet: De landbouwsector richt zich op een plantaardig dieet, wat leidt tot een transitie in het gebruik van landbouwgrond (biodynamische akkerbouw en kassenbouw).

Sterker maken wat sterk is (50 ha) — **Ruimte voor transities (135 ha)**

MOBILITEIT

- Logistieke hubs aan de randen van de gemeente. Met een afname van fysieke verplaatsingen en een groei van bezorgdiensten, ontstaat er ruimte voor logistieke hubs die efficiënt inspelen op de behoefte aan lokaal transport.
- Minder behoefte om te verplaatsen met auto. Het individuele bezit van vervoersmiddelen zoals de auto vermindert. In lokale hubs kan men deelmobiliteit vinden.
- Behoefte om snel ver te verplaatsen. Een efficiënt HOV netwerk (nieuwe stations zoals Zwolle Zuid en hubs) verbindt Zwolle met de rest van de regio en het land. In combinatie met snelle last & first mile oplossingen (fiets).
- Een fijnmazig fietsstratennetwerk zorgt voor optimale bereikbaarheid van stad en buitengebied voor bewoners of bezorgdiensten.

Huidig knooppunt Zwolle — **Maximale inzet op (inter)nationale en bovenregionale bereikebaarheid**

ENERGIE

- Hoge toename van energie-gebruik. Groot deel opwek benodigd buiten gemeentegrenzen (nationaal niveau)
- Slimme wijken en bedrijfsclusters in Zwolle wekken lokaal duurzame energie op via zonne- en windenergie. Inzet op zoveel mogelijk all-electric en inzet op energieneutrale nieuwbouw.
- Slimme energieoplossingen worden verweven met groene en blauwe infrastructuren, bijvoorbeeld door waterlichamen in te richten met drijvende zonnepanelen of gebruik te maken van warmte-koudeopslag in waterlichamen rond Zwolle.
- Slim energiesysteem

Zwolle maximaal zelfvoorzienend (oplossen binnen eigen gemeentegrenzen) — **Oplossen door (ook) buiten de gemeentegrenzen duurzame energieopwek te plaatsen**

WATER&KLIMAAT

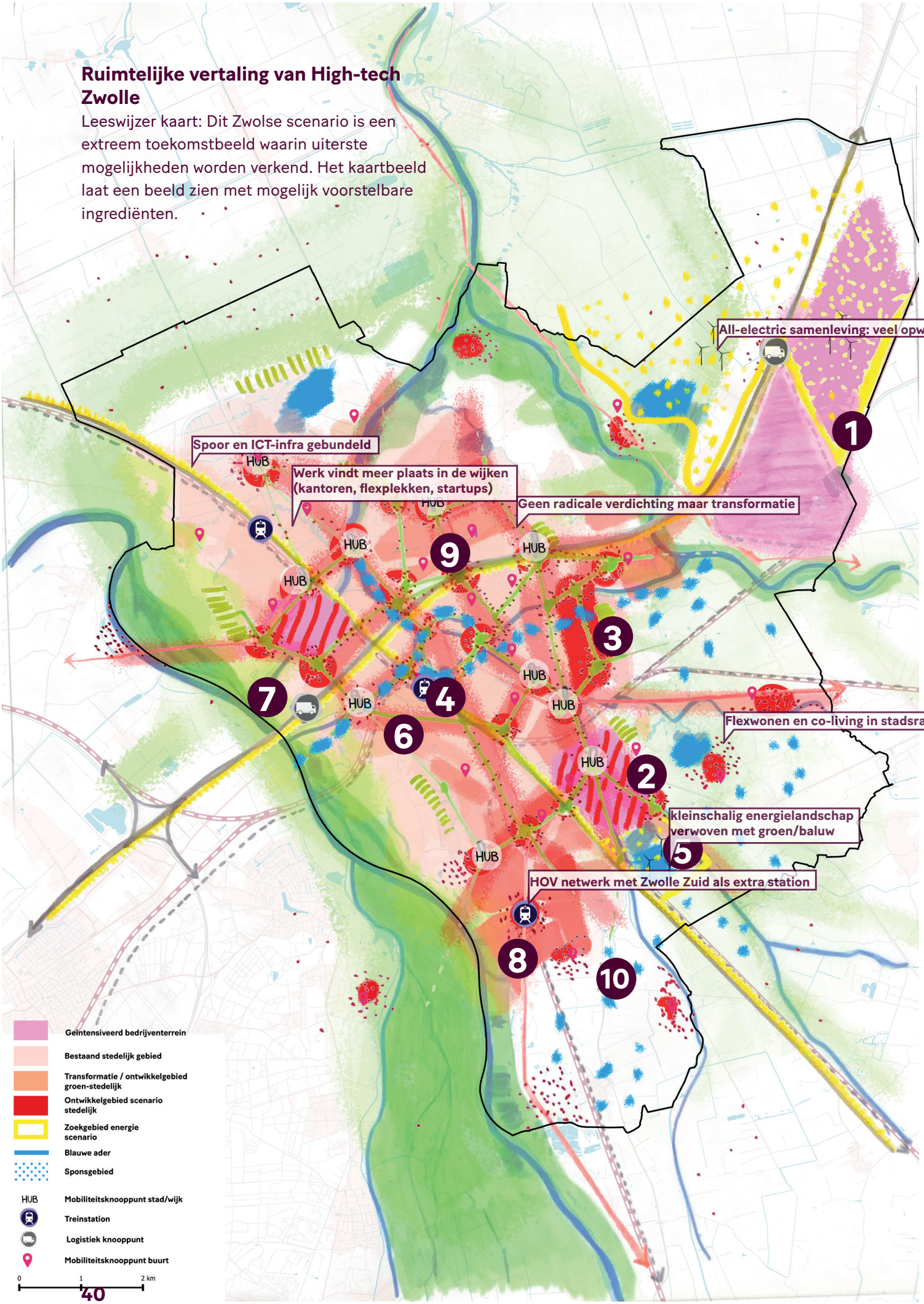
- Water en bodem wordt gestuurd. Maakbare en technologische oplossingen om o.a. waterproblematiek te verminderen (slimme pompsystemen, opgewaardeerde dijken).
- Kleinschalig stedelijk groen is multifunctioneel: er zijn pluktuinen, stadslandbouw, speelboerderijen en educatieve voedselbossen. De functie van het groen kan wisselen over tijd
- Het bestaande groenblauwe netwerk in de stad wordt opgewaardeerd en verbonden aan recreatieve functies (wandelpaden, zitgelegenheid)

Technologische oplossingen — **Oplossen door maximaal in te zetten op de natuurlijke systemen**

Ruimtelijke vertaling van High-tech Zwolle

Leeswijzer kaart: Dit Zwolse scenario is een extreem toekomstbeeld waarin uiterste mogelijkheden worden verkend. Het kaartbeeld laat een beeld zien met mogelijk voorstelbare ingrediënten.

Voorstelbare ruimtelijke ingrepen
De cijfers op de kaart op de linker pagina passen bij de volgende ruimtelijke ingrepen:

1. Hessenpoort wordt ontwikkeld als een groot energiecluster, inclusief een datacenter en opslagfaciliteiten.
2. Marslanden en de Vrolijkheid worden gedeeltelijk getransformeerd tot gemixt gebied (wonen en werken). Hier vestigen flexibele woonvormen (tijdelijk, modulair) en dynamische (bijv startende) bedrijven.
3. De Ceintuurbaanzone wordt ontwikkeld met nieuwe woongelegenheid. De weg wordt afgewaardeerd om een goede dwarsverbinding met de stad te bewerkstelligen voor langzaam verkeer en groen. De regionale wateropvang (vanaf de Sallandse Weteringen)wordt gedeeltelijk buiten het gebied opgelost waarvoor ingrepen in het watersysteem met extra waterkeringen noodzakelijk zijn.
4. Er komt meer hoogbouw, hoger dan de huidige standaarden, met name rond de stations om ruimte efficiënt te benutten.
5. Kleinschalig energielandschap verwoven met groen blauw. Bijvoorbeeld: Grote wateroppervlakten worden voorzien van zonnepanelen om duurzame energieproductie te bevorderen.
6. De spoorzone wordt omgevormd tot een grote innovatieve hub, waar nog meer technologische bedrijven en startups zich kunnen vestigen.
7. Aan de rand van de stad worden logistieke hubs gecreëerd, die aansluiten op belangrijke logistieke infrastructuren zoals wegen, spoorlijnen en de logistieke corridors.
8. In de stadsrand in zuid wordt uitgebreid met een nieuwe stationsomgeving waar flexibele gebouwen die wonen en werken combineren.
9. Buurthubs (parkeren, deelfietsen) in de buurten functioneren als mobiliteitsknooppunt en sociale bijeenkomstfunctie.
10. Agrarisch landschap (ten zuiden van Zwolle) wordt gevarieerder door de transitie van vee naar gewassen. Er vestigen ook innovatieve manieren van boeren: zaadteelt en glastuinbouw.

Referentie: veel ruimte voor flexwerkplekken (Referentie: Loft Office, Rotterdam)

Referentie: ruimte voor experimentele duurzame woonvormen in de stadsranden (aan het landschap) of in het buitengebied (in het landschap) (Referentie: Micro House, Almere)

Participatie: ingrediënten uit de Zwolse scenario's als speelkaarten in het toekomstspel

Na de scenariostudie is in de volgende participatieronde met inwoners het toekomstspel 'Ons Zwolle van Overmorgen' gespeeld. Dit deden we in onze Reizende Woonkamer, op acht verschillende plaatsen in de gemeente. In het spel worden Zwollenaren uitgedaagd om hun Zwolle van Overmorgen vorm te geven door speelkaarten te kiezen met ingrediënten per thema en die te plaatsen op een plankaart van Zwolle. De speelkaarten zijn gebaseerd op de opbrengsten uit de Zwolse scenario's. Uit het scenario High-tech Zwolle zijn de volgende speelkaarten opgenomen:

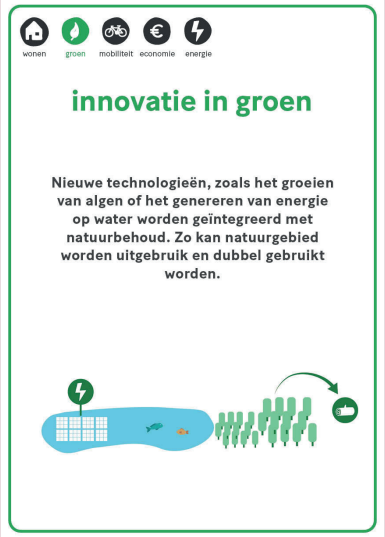

De Zwolse scenario's zijn bedacht in extremen. In deze participatiestap is het Zwolse scenario als totaalbeeld los gelaten, maar zijn juist de specifieke ingrediënten voorgelegd om erachter te komen welke van die ingrediënten wel wenselijk zijn. In het participatiejournaal worden de uitkomsten ervan geduid.

Zwolle voor elkaar

Gebaseerd op Nationaal scenario ‘Regionaal Geworteld’

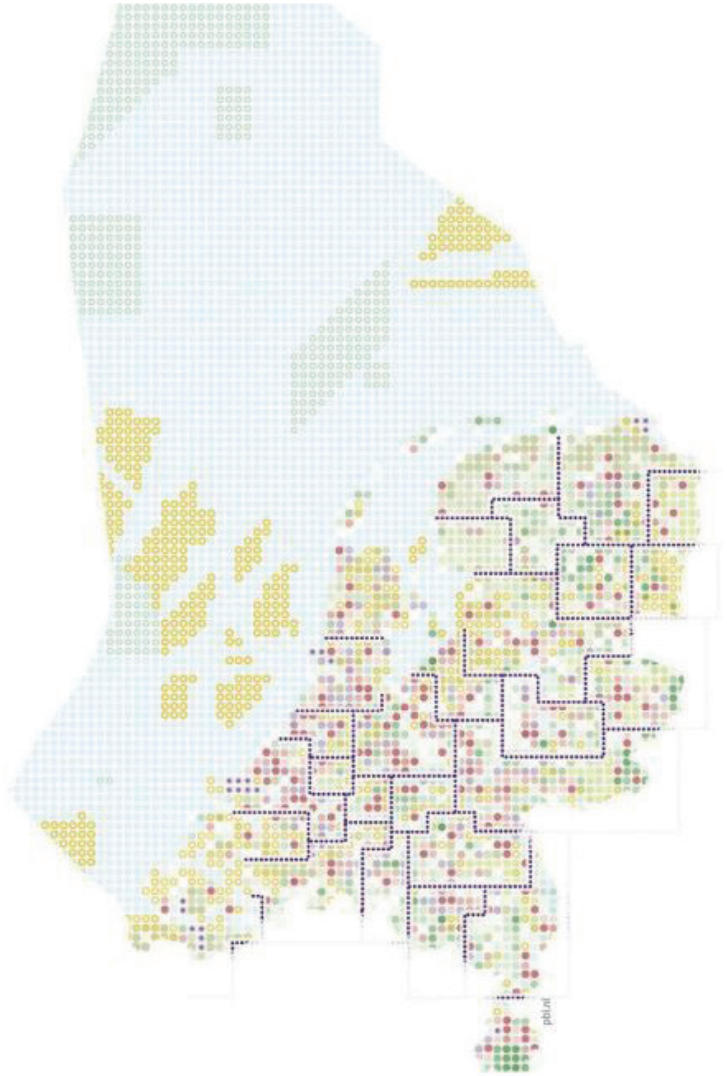
‘Zwolle voor elkaar’ is het Zwolse scenario, gebaseerd op het nationale scenario ‘Regionaal Geworteld’. In het scenario Regionaal Geworteld maken lokale en regionale gemeenschappen de dienst uit. Mensen kennen elkaar, voelen zich onderling verbonden en zijn trots op de buurt, de wijk en het landschap. Samen dragen ze zorg voor hun nabije omgeving. In deze toekomst is de verstedelijking verspreid over het land; grote steden zijn kleinschalig uitgebreid, kleinere steden en dorpen zijn organisch gegroeid. Kleinschaligheid en lokale en regionale functiemenging zijn de norm. Mensen vinden in de eigen streek wat ze nodig hebben.

Op de volgende pagina zijn de resultaten van de enquête over de scenario’s van de ruimtelijke verkenningen te vinden, specifiek voor het scenario Regionaal geworteld.

Zie de bijlage voor een uitgebreide beschrijving zoals gehanteerd in atelier 1.

Bron: https://themasites.pbl.nl/scenarios-inrichting-nl2050/

Participatieduiding van Scenario Regionaal Geworteld

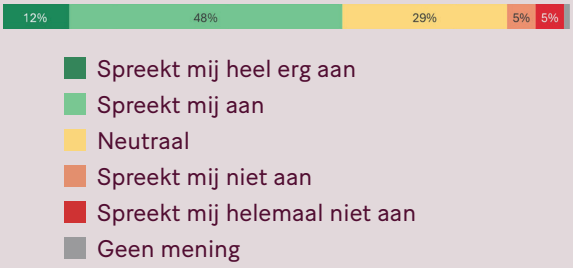
In juli 2024 heeft de gemeente Zwolle een enquête verspreid over de aanvulling op de omgevingsvisie, waarin de wenselijkheid van de PBL-scenario's werd bevraagd. Inwoners van Zwolle kregen de kans hun visie te delen op vier mogelijke toekomstscenario's voor de stad. Op deze pagina worden de resultaten gepresenteerd met betrekking tot het scenario Regionaal geworteld.

<u>Populariteit van het scenario</u>
Dit scenario spreekt 60% van de respondenten aan of heel erg aan. Een heel klein deel vindt dit scenario niet aansprekend. In vergelijking tot de andere scenario's is dit scenario (na Groen Land) het meest populair.

<u>Wat spreekt inwoners aan en zorgen en aandachtspunten</u>
Inwoners steunen de focus op regionale samenwerking en gemeenschapsgevoel, maar pleiten voor een evenwichtige aanpak die lokale autonomie combineert met noodzakelijke bredere samenwerking.

<u>Toepassing van de resultaten</u>
De inzichten uit de enquête en de feedback van inwoners zijn vervolgens gebruikt om het scenario 'Zwolle van elkaar' verder te verfijnen en te vertalen naar de Zwolse context. Hierbij is nadruk gelegd op het versterken van het gemeenschapsgevoel en regionale samenwerking, met oog voor lokale autonomie.

In hoeverre spreekt dit toekomstscenario jou aan?

Welke twee kenmerken van dit scenario spreken jou het meest aan?

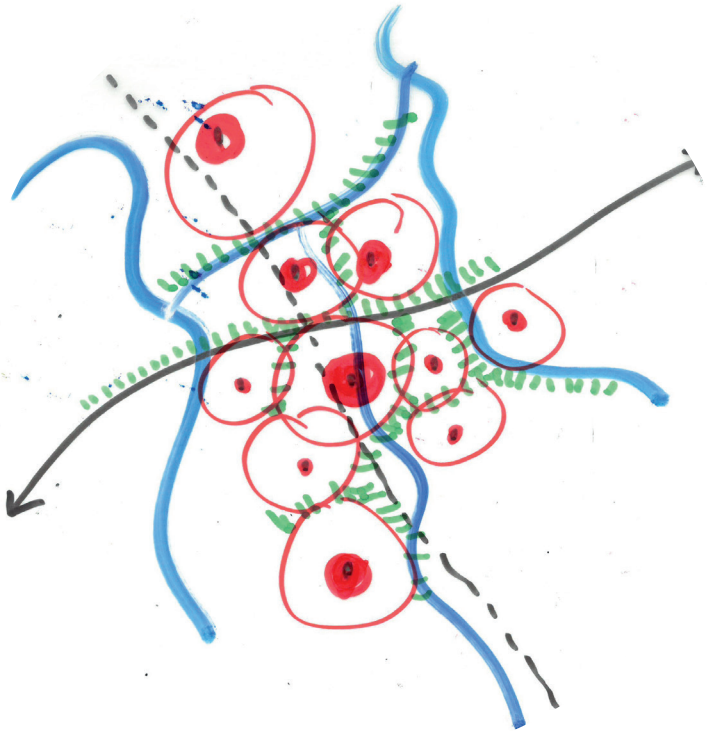

Samenvatting van opmerkingen van inwoners in open invulvelden

- Lokale en regionale focus: Steun voor kleinschalige, duurzame ondernemingen.
- Duurzaamheid en gemeenschapszin: Zorgen over de balans tussen economische groei en sociale welzijn.
- Verantwoordelijkheid en samenwerking: Inwoners wensen meer betrokkenheid bij beslissingen, met nadruk op welzijn.
- Zorg voor kwetsbaren: Bezorgdheid over negatieve effecten van marktwerking op kleine ondernemers.
- Jongerenvoorzieningen: Vraag naar meer voorzieningen en recreatieve activiteiten voor jongeren.
- Zelfredzaamheid en onafhankelijkheid: Behoefte aan lokale zelfvoorzienendheid in water, energie en voedsel.
- Marktwerking vs. samenleving: Zorgen over de invloed van grote bedrijven, pleidooi voor ruimte voor lokale bedrijven.
- Gemeentelijke steun en wijkinitiatieven: De gemeente moet duurzame initiatieven ondersteunen en een faciliterende rol spelen in wijkgerichte, bottom-up projecten, zonder te veel te reguleren.
- Zorg voor kwetsbaren en lokale bewoners: Bezorgdheid dat de focus op buitenlandse initiatieven lokale behoeften in de weg staat.
- Economie en welzijn: Welzijn van de gemeenschap wordt belangrijker gevonden dan materiële welvaart.

Samenvatting 'Zwolle voor elkaar': de Zwolse vertaling

In Zwolle heerst een sterk gemeenschapsgevoel, waar saamhorigheid en samenwerking centraal staan. De inwoners voelen zich verbonden met hun lokale gemeenschap, mede door gezamenlijke initiatieven zoals gemeenschappelijk eigenaarschap van buurttuinen, waar mensen samenkomen om de buurt te vergroenen en voedsel te verbouwen. Elk wijk heeft een buurtcentrum dat fungeert als centraal punt waar ontmoetingen centraal staan, met lokale faciliteiten zoals lokale voedselproductie, een buurtpark, lokale energie opslag/opwek, lokaal bedrijventerrein, en een mobiliteitshub. De behoefte aan collectieve woonvormen, zoals hofjes, neemt toe, met bijvoorbeeld in combinatie met zorgdiensten aan huis. Het landschap rondom Zwolle wordt fijnmaziger en bevordert kleinschalige landbouw voor lokale voedselvoorziening.

Op de volgende pagina is de bandbreedte per thema opgenomen in combinatie met toelichting en kenmerken per thema.

WONEN

- Woningen worden verspreid over de gemeente toegevoegd: zowel in de centrumstedelijke wijken als in de suburbane wijken. De aantallen in de suburbane gebieden zullen wat hoger liggen, omdat hier nog meer open ruimte is.
- Collectieve woonvormen. In dit scenario groeit de behoefte aan collectieve woonvormen zoals hofjes (eengezinswoningen geschakeld om een collectieve tuin) in het landschap/stadsranden of kleinschalige stedelijke woonblokken met bijvoorbeeld co-housing concepten, ouderenwoningen of woon-zorgconcepten met collectieve tuinen in de stedelijke wijken.
- Ruimte voor lokale ontmoetingen en zorg voor de stad. Er zijn specifieke plekken ingericht voor ontmoetingen (pocketparks, pleintjes) en het samen zorg dragen voor de stad en leefomgeving. Bijvoorbeeld door ruimte te geven aan stadslandbouw.

5000 woningen (en bijbehorende voorzieningen) — **15000 woningen (en bijbehorende voorzieningen)**

ECONOMIE

- Buurtcentra als middelpunt. Elk wijk heeft een buurtcentrum dat fungeert als het centrale punt van de wijk. Deze centra bieden diverse faciliteiten en functies, waaronder lokale voedselproductie en gastronomie, een lokaal energiesysteem, een lokaal bedrijventerrein (groei maakindustrie), en een mobiliteitshub.
- Lokale/regionale circulaire economie. Aan de randen van de stad wordt veel ruimte gecreëerd voor circulaire economie op schaal van stad en regio, waarbij afval en grondstoffen efficiënt worden hergebruikt en lokaal worden verwerkt: Hessenpoort als circulair bedrijventerrein.

Sterker maken wat sterk is (50 ha) — **Ruimte voor transities (135 ha)**

MOBILITEIT

- Lokale én regionale verplaatsingen middels een sterk mobiliteitshub systeem. Een sterk fiets- en voetgangersnetwerk (de S en de T van het STOMP-principe) wordt versterkt door het toepassen van een hubsysteem waar inwoners bijvoorbeeld de lokale deelfiets vinden.
- Hubs op een groter schaalniveau (wijk of stad) bedienen het regionale systeem.

Huidig knooppunt Zwolle — **Maximale inzet op (inter)nationale en bovenregionale bereikebaarheid**

ENERGIE

- Bottom-up aanpak: Inwoners en lokale coöperaties ontwikkelen energieoplossingen.
- Verduurzaming huidige woningvoorraad.
- Lokale warmtenetten: Kleinschalige netten maken gebruik van restwarmte en bodemenergie.
- Lokale energie-opwekking en opslag: Zonnepanelen op daken en buurtbatterijen.
- Kleinschalige zonneparken: Landschappelijk ingepast in het buitengebied.

Zwolle maximaal zelfvoorzienend (oplossen binnen eigen gemeentegrenzen) — **Oplossen door (ook) buiten de gemeentegrenzen duurzame energieopwek te plaatsen**

WATER&KLIMAAT

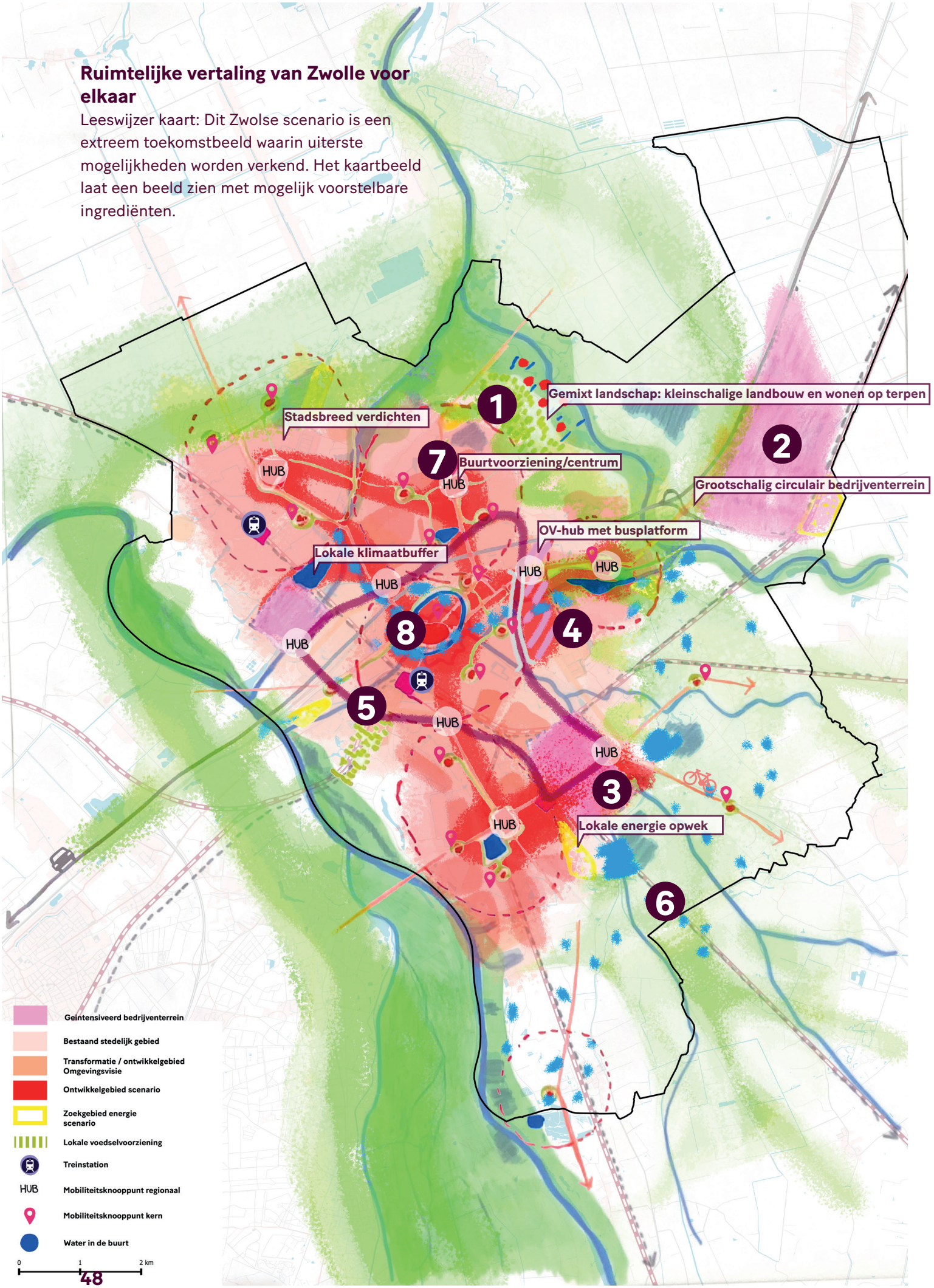
- Fijnmaziger landschap met kleinschalige landbouw. Het landschap rondom de stad is fijnmaziger met ruimte voor kleinschalige landbouw, wat bijdraagt aan lokale voedselvoorziening en landschapsbeheer.
- De wateropgave wordt opgelost in het regionale groen-netwerk: De Ijssel, Vecht en in het zuid-oosten van de gemeente zorgt natuur- en recreatieontwikkeling voor de waterbufferende werking.

Technologische oplossingen — **Oplossen door maximaal in te zetten op de natuurlijke systemen**

Ruimtelijke vertaling van Zwolle voor elkaar

Leeswijzer kaart: Dit Zwolse scenario is een extreem toekomstbeeld waarin uiterste mogelijkheden worden verkend. Het kaartbeeld laat een beeld zien met mogelijk voorstelbare ingrediënten.

Voorstelbare ruimtelijke ingrepen
De cijfers op de kaart op de linker pagina passen bij de volgende ruimtelijke ingrepen:

1. Het gebied Haerst/De Ruiten wordt ontwikkeld tot een veelzijdig gebied met een combinatie van natuur, water, kleinschalige energieoplossingen, biobased landbouw, en mogelijk amfibisch wonen in een waterrijke omgeving.
2. Hessenpoort wordt ontwikkeld als een lokaal circulair bedrijventerrein, waar ruimte wordt geboden voor circulaire groei aan zowel (bestaande) regionale als lokale bedrijven.
3. Marslanden wordt uitgebreid tot een gemengd gebied voor wonen, werken en onderwijs, waarbij de intensiteit van het gebruik wordt verhoogd, bijvoorbeeld meerlaagse bedrijvigheid, om ruimte efficiënt te benutten.
4. De Ceintuurbaanzone wordt herontwikkeld door verdichting met nieuwe woningen en werklocaties. Een grote OV-hub met busplatform faciliteert de bereikbaarheid van dit nieuwe gebied.
5. Een OV-ring (waarvan delen zoals bij de Ceintuurbaanzone ondertunneld) als centrale mobiliteitsas door de stad.
6. In Zwolle Zuid en rond de Sallandse Weteringen wordt een waterrijk recreatief landschap gecreëerd met fietsroutes, inclusief een locatie met zwemwater.
7. In elke wijk komt een centraal (middel)punt met voorzieningen, ontmoetingsruimtes en toegang tot deelmobiliteit (bijv. in een hub), om de sociale cohesie en mobiliteit te versterken.
8. Op gebouwniveau en in de openbare ruimte wordt vergroend om de gezondheid en klimaatadaptiviteit van de buurt vanuit bottom-up te faciliteren.

Referentie lokale buurtinitiatieven (Referentie: Stadslandbouw Slotlaan, Ede)

Referentie gemeenschappelijke woonvormen (hofjes) in of aan het landschap. (Referentie: Hofjes Lanxmeer, Culemborg)

Participatie: ingrediënten uit de Zwolse scenario's als speelkaarten in het toekomstspel

Na de scenariostudie is in de volgende participatieronde met inwoners het toekomstspel 'Ons Zwolle van Overmorgen' gespeeld. Dit deden we in onze Reizende Woonkamer, op acht verschillende plaatsen in de gemeente. In het spel worden Zwollenaren uitgedaagd om hun Zwolle van Overmorgen vorm te geven door speelkaarten te kiezen met ingrediënten per thema en die te plaatsen op een plankaart van Zwolle. De speelkaarten zijn gebaseerd op de opbrengsten uit de Zwolse scenario's. Uit het scenario Zwolle voor elkaar zijn de volgende speelkaarten opgenomen:

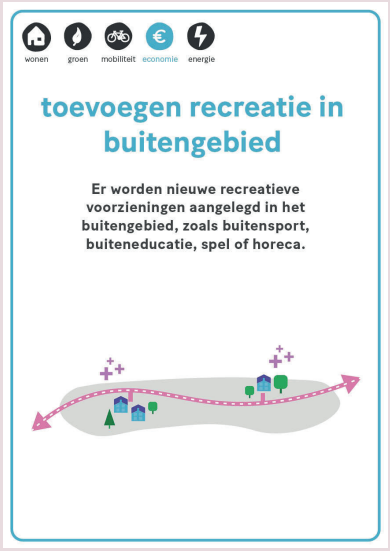

De Zwolse scenario's zijn bedacht in extremen. In deze participatiestap is het Zwolse scenario als totaalbeeld los gelaten, maar zijn juist de specifieke ingrediënten voorgelegd om erachter te komen welke van die ingrediënten wel wenselijk zijn. In het participatiejournaal worden de uitkomsten ervan geduid.

Conclusie Scenariostudie

Aan de hand van de scenariostudie kunnen we een aantal basiswaarden en hoofdkeuzes formuleren die we meenemen in de volgende fase, richting een Ruimtelijk Toekomstperspectief.

Basiswaarden

Zwolle is meer dan enkel de stad: buitengebied, dorpskernen en de stad zijn één systeem. Grote keuzes hangen hiermee samen Elementen zoals een nieuwe ringweg Zwolle, de mate van verstedelijking en de oplossingsrichtingen voor wateroverlast hangen samen met de koers die Zwolle kiest. Uit de scenariostudie kunnen we een aantal basiswaarden destilleren die in alle uitwerkingen van de scenario's naar voren komen. Het gaat om:

1. Groenblauwe basis en klimaatadaptatie: In vrijwel elk scenario ligt de nadruk op de kwaliteit van groenblauwe landschappen in en om de stad. Er lijkt consensus vanuit alle perspectieven dat het groenblauwe raamwerk de basis vormt.

2. Collectiviteit en gemeenschapszin: In gesprekken kwam sterk naar voren dat er veel waarde wordt gehecht aan gemeenschapszin: collectieve woonvormen, verenigingsleven, mix tussen landelijke/dorpse kwaliteiten en de stad (noaberschap).

3. Nabijheid: Elk perspectief legt ook een sterke nadruk op een duurzaam mobiliteitssysteem, met een focus op voetgangers, fietsers, en deelmobiliteit. Door de introductie van een slim hubsysteem wordt meer ruimte voor langzaam verkeer gecreëerd, waardoor de stad efficiënter wordt verbonden.

Naast de gedeelde basiswaarden brengen de scenario's ook een aantal dilemma's aan het licht, die richtinggevend zullen zijn in de volgende stappen. Deze dilemma's draaien om de vraag waar toekomstige ontwikkelingen plaats moeten vinden en hoe belangrijke keuzes rond groei en economie worden gemaakt.

Binnen of buiten de bestaande stad?

Elk scenario zet in op verdichting van de bestaande stad met een variëteit aan woonvormen (appartementen, starterswoningen, seniorenwoningen, woon-zorg, collectieve woonvormen, enz.), vaak gecombineerd met verbeteringen van de huidige stedelijke omgeving. De scenario's die uitbreiding voorstellen, koppelen hieraan voorwaarden zoals een sterk groen karakter of duurzame ontsluiting, bijvoorbeeld via nieuwe stations en snelfietsroutes.

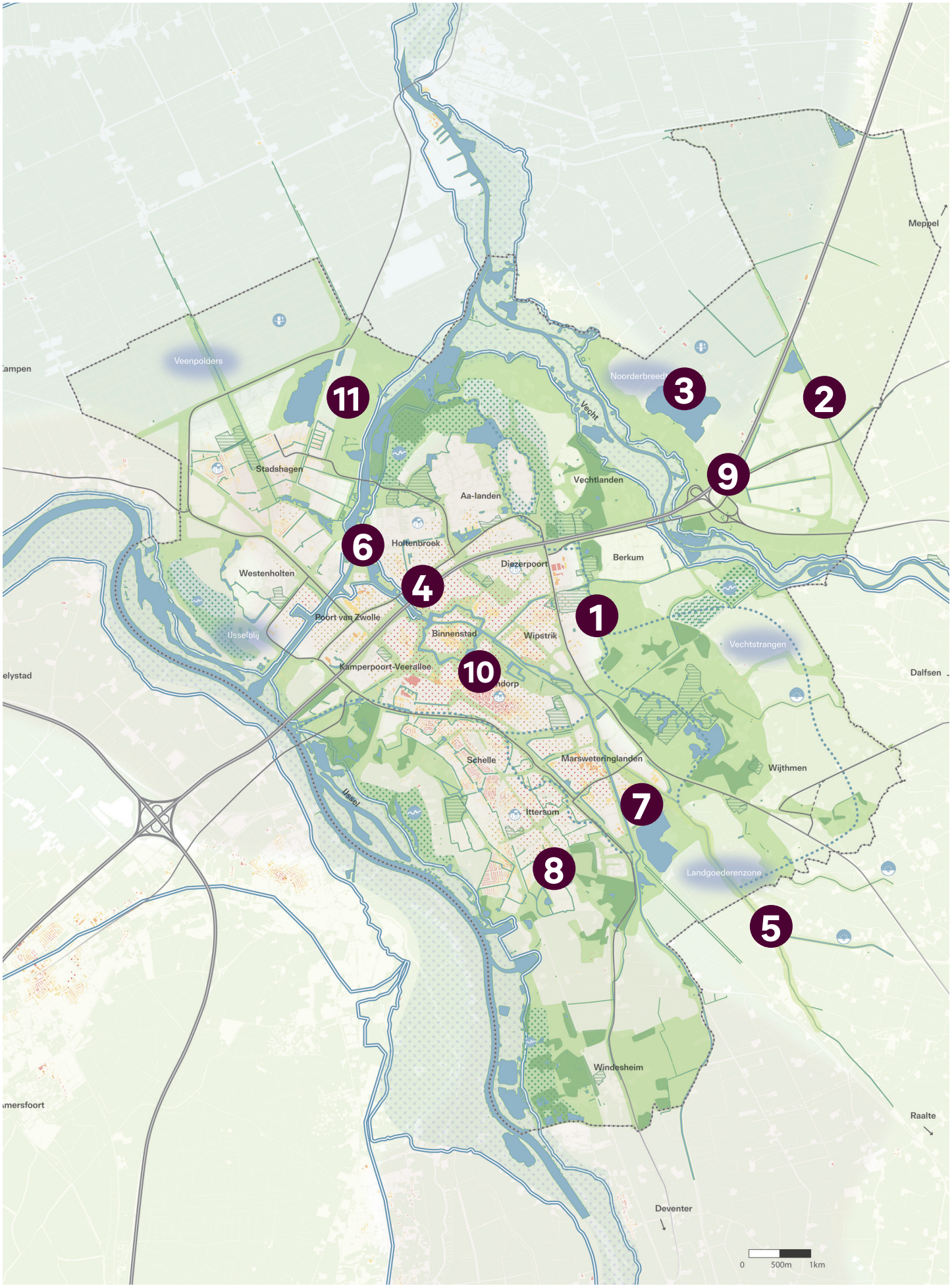
Er zijn ook redenen om naar (buiten de) stadsgrenzen te kijken. Grote transities, zoals de energietransitie en de circulaire economie, vragen veel ruimte. Met een hoog ambitieniveau voor deze transities is het niet altijd haalbaar om dit ruimtelijke claims volledig binnen de bestaande stad te realiseren. Ontwikkelingen aan de randen van de stad kunnen bovendien meer ruimte creëren binnen de stad zelf. Dit biedt kansen voor het verbeteren van het klimaatadaptieve vermogen en voor sociale, bottom-up initiatieven. Ten slotte zijn er grenzen aan de groei die past bij Zwolle en binnen de contouren van de bestaande stad. Hier kun je de omvang van de groei en de strategie op aan passen.

Behoud bedrijventerreinen of transformatie?
Een ander belangrijk dilemma is de positie van bedrijventerreinen binnen de stad (met bijvoorbeeld bedrijven met een hoge milieucategorie). Het behouden van deze bedrijven binnen de stad zorgt voor economische diversiteit en nabijheid van werkgelegenheid, maar vraagt bijvoorbeeld om strikte milieueisen en zorgvuldige inpassing. Het verplaatsen van deze bedrijven naar buiten de stad kan daarentegen ruimte vrijmaken voor woningbouw, ander type werk, groen en recreatie. Het biedt ook kansen voor clustering en duurzame ontsluiting van bedrijventerreinen.

Reflectie op het vertalen van PBL-scenario's
Het aanpassen van de PBL-scenario's naar de Zwolse context was een goede oefening om de hoeken van het speelveld te verkennen in Zwolle. Het gaf een duidelijk startpunt van waaruit de deelnemers van de ateliers toekomst van Zwolle in konden beelden. Het vertalen naar de Zwolse context bleek niet in alle gevallen eenvoudig, de scenario's hebben een academisch karakter, waardoor de vertalingsslag naar Zwolle op veel manieren geïnterpreteerd kon worden en niet altijd goed te concretiseren was voor de deelnemers. Sommige elementen werden ook als 'onwenselijk' gezien (bijvoorbeeld verregaande digitalisering die werd vertaald in individualisering).

Kansrijke ruimtelijke elementen:
Uit de scenariostudie zijn verschillende kansrijke ingrepen en locaties naar voren gekomen. De kansrijke ruimtelijke ingrepen zijn samengevat aan het einde van ieder scenario op de 'spelkaarten' (bijv. 'sponsbos'): vanuit de ateliers waren dit de kansrijke ingrepen die vervolgens met de samenleving gedeeld zijn. De kansrijke locaties zijn:

1. De **Ceintuurbaanzone** wordt in elk scenario gezien als een belangrijke locatie voor verstedelijking, in de maximale variant met het vormen van een Ringstad als nieuwe kern. De Ceintuurbaanzone wordt in veel scenario's gezien als toekomstige kwalitatieve stadsrand: een uniek stukje stad waar landschap en stad samen komen. Er worden verschillende oplossingen gegeven voor de drukte op de Ceintuurbaan op te lossen, zoals het afwaarderen van de weg of de aanleg van een ringweg.
2. **Hessenpoort** wordt in veel scenario's gezien als een groot economisch bedrijventerrein, waar bedrijven met hinder uit de stad kunnen worden geplaatst om te profiteren van het sterke cluster. Het wordt ook vaak genoemd als een belangrijke schakel in de circulaire economie of de energietransitie.
3. **Tolhuislanden/Haerst** worden vaak benoemd als belangrijke locatie voor het uitleggen van een duurzaam energie systeem.
4. De scenario's geven verschillende oplossingen om de barrièrewerking (ook vanuit geluid en fijnstof) van **de A28** te verminderen, zoals het deels overkluizen en vergroenen of bebouwen of het verwijderen van aansluitingen.
5. **De Sallandse Weteringen en het veenweidegebied Mastenbroek** worden in een aantal scenario's gezien als belangrijke locaties om te vernatten. Vaak wordt de combinatie van vernatting, natuurontwikkeling en recreatieve fietsroutes benoemd.
6. De meeste scenario's volgen water en bodem sturend en geven meer ruimte aan de blauwe netwerken buiten de stad. Vrijwel alle scenario's versterken **het groenblauwe systeem** door de stedelijke structuur op verschillende manieren verder te dooraderen. In scenario's die grootschalige uitbreiding in het buitengebied voorstellen, wordt verstedelijking vaak gecombineerd met een groene buffer.
7. Een aantal scenario's benoemen **Marslanden** als mogelijke transformatie locatie waarin intensivering ruimte kan opleveren voor groen, wonen en/of werken.
8. **Verstedelijking aan de oost- en zuidzijde aan de stadsranden** komt in verschillende mate terug in diverse scenario's, waarin de meest grote verstedelijking samengaat met ontwikkelen van een nieuw station: Zwolle Zuid.
9. **Stadsranden of grootschalige bedrijventerreinen gekoppeld aan hoofdwegen** worden in een aantal scenario's gezien als belangrijke locaties voor (logistieke) hubs van waaruit distributie naar de stad efficiënt georganiseerd kan worden.
10. De **verstedelijkingslocaties uit de Stadsscan** als potentiële locaties voor verdichting binnen de bestaande stad. Als 'laaghangend' fruit met grote potentie om in de wijken te verdichten en kwaliteit toe te voegen of bestaande kwaliteiten te versterken.
11. Uitbreiding in de stadsrand aan de noordzijde werd vooral besproken rondom **Stadsbroek (Stadshagen)**.

11
3
2
9
6
4
1
10
7
8
5
Meppel
Veenpolders
Noorderbreed
Vecht
Stadshagen
Vechtlanden
Aa-landen
Holtenbroek
Diezerpoort
Berkum
Westenholten
Poort van Zwolle
Binnenstad
Wipstrik
Vechtstrangen
Kamperpoort-Veerallee
Dalfsen
Schelle
Marsweteringlanden
Wijthmen
Ittersum
Landgoederenzone
Windesheim
Raalte
Deventer
0
500m
1km

BIJLAGEN

Bijlagen

Beschrijving scenario's ruimtelijke verkenningen Plan Bureau van de Leefomgeving zoals uitgedeeld in atelier 1

GROEN LAND

Algemene situatie in 2050

Samenleving

- Mensen zien zichzelf als onderdeel van de natuur en als actieve leden van de samenleving.
- Wat betreft de dimensies van duurzaamheid gaan *Planet* gaat voor *People* en *Profit*.
- Natuurlijke oplossingen hebben de voorkeur boven technische oplossingen.

Economie

- De economie is niet meer op groei gericht (post-groei-economie). Het binnen de planetaire grenzen blijven en het verminderen van materiaalgebruik staat voorop.
- Er is veel publieke rijkdom, maar niet zoveel private rijkdom. De inkomens- en vermogensverschillen zijn klein.

Ruimtegebruik

- Steden zijn zodanig ingericht dat dagelijkse bestemmingen dichtbij zijn o.a. door meervoudig ruimtegebruik. Bedrijventerreinen met reparatie en hergebruik liggen dicht bij de steden.

Ruimtelijke patronen

- Er is een sterke, nationale ruimtelijke hoofdstructuur. Water en bodem, en de netwerken van OV, energie en lopen en fietsen zijn structurerend.
- Zij vormen kralensnoeren van bebouwing en infrastructuur. Middelgrote bedrijventerreinen liggen bij middelgrote steden.

Wonen

- Het land komt de stad in; meer open water en groenvoorzieningen in, op en om woningen en bedrijfspanden; natuurlijke oplossingen voor stedelijke water- en warmtebuffers.
- Woningdelen en kleinschaliger wonen worden gebruikelijk; werk gebeurt vaker thuis en op fietsafstand, ontmoetingsplaatsen zijn populair.

- Winkelen gebeurt nog steeds fysiek, maar is kleinschaliger; recreëren gebeurt vooral dicht bij huis.
- Non-profit projectontwikkelaars en corporaties opereren binnen kaders van de overheid; uitgangspunt is de vereniging van duurzaamheid en betaalbaarheid.
- Energy-oriented development: de beschikbaarheid van hernieuwbare energie is medebepalend voor de keuze van stedelijke ontwikkellocaties.
- In de rivierengebied wordt niet gebouwd tot duidelijk is welke toekomstige ruimtelijke reserveringen hier nodig zijn. De zoekgebieden voor woningbouw is hierdoor sterk beperkt.

Mobiliteit

- De noodzaak tot reizen wordt zoveel mogelijk geminimaliseerd. Nabijheid gaat voor snelheid, lopen en fietsen gaan voor het OV. De auto wordt alleen gebruikt als het niet anders kan.
- Minder consumptie = minder vervoer. Het binnenstedelijke transport gebeurt vooral met (goederen)fietsen. Daarbuiten is er geen next day delivery en is het aantal ritten geminimaliseerd.
- Er is vooral geïnvesteerd in infrastructuur voor lopen en fietsen en voor het openbaar vervoer (voor de beperking van het autogebruik).

Economie

- De publieke sector (overheid en zorg) en de zakelijke dienstverlening zijn in omvang toegenomen. De bouwnijverheid en de consumentendiensten zijn iets gegroeid.
- De logistiek en de detailhandel zijn gekrompen en de maakindustrie is fors afgenomen.
- Er is een grotere spreiding van economische activiteiten over het land, maar wel met concentraties van activiteiten rond knooppunten.
- Er komen er wel nieuwe bedrijventerreinen, maar het totale ruimtebeslag van bedrijventerreinen is afgenomen.
- Bij stedelijke centra zijn er meer locaties bijgekomen voor hergebruik van onderdelen en producten, reparatie en tijdelijke opslag. Het aantal datacentra is toegenomen.
- De vraag naar kantoorruimte is afgenomen. Er wordt namelijk vaker in deelkantoorruimten in de nabijheid en vanuit huis gewerkt, zowel in de private als in de publieke sector.

Energietransitie

- Het hoofddoel van het energiesysteem is dat het systeem schoon moet zijn: de ecologische voetafdruk is bepalend.
- De energievraag is relatief laag: besparen is een nationale plicht geworden en er zijn duidelijke nationale regels
- Het energieaanbod wordt nationale gecoördineerd en lokaal ingevuld.
- De baseload is laag doordat er veel werk wordt gemaakt van energiebesparing. Geothermie en aquathermie spelen een belangrijke rol bij warmte.
- Voor het flexibele aanbod zijn batterijen en waterstof belangrijk. De elektriciteit die hiervoor nodig is wordt vooral geleverd via wind op zee en import (bij weinig zon en wind).
- In het variabele aanbod wordt voorzien met grootschalige inzet van hernieuwbare energie: zon, wind op land en wind op zee.
- De Rijksoverheid reguleert het energiesysteem sterk en neemt zelf vaak het initiatief.

Klimaat & Water

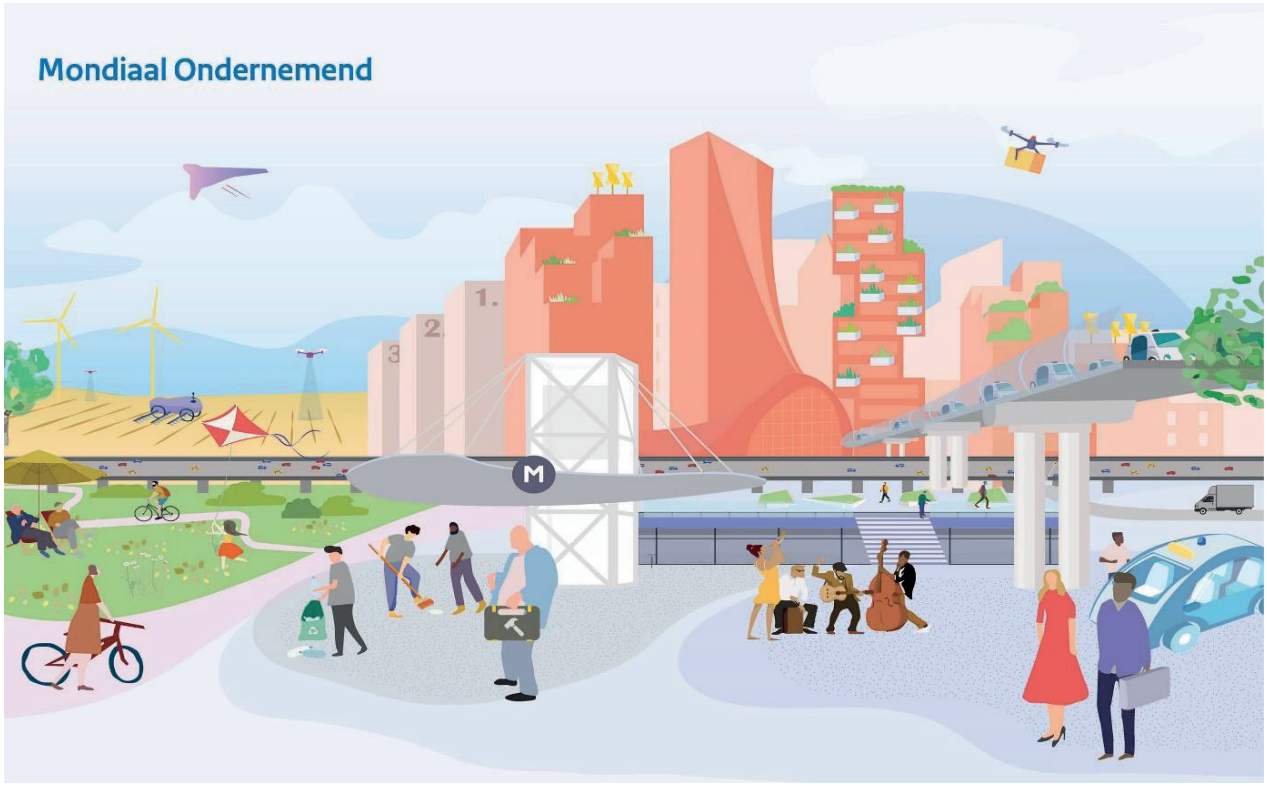
- De natuurlijke gesteldheid van water, bodem en ondergrond is leidend geworden voor het gebruik ervan.

- Er is meer ruimte voor de rivier ontstaan en er zijn veel multifunctionele dijken (deltadijken) en overstroombare dijken.
- Er zijn veel reserveringen voor hoge afvoeren in rivierengebied, gebieden waar het overstromingsgevaar (zeer) hoog is en dijkringen langs de grote rivieren.
- Het IJsselmeer en de grote rivieren zijn heel belangrijk geworden als drinkwaterbron. Het Oostelijke deel van het Markermeer is een overstroombare groene archipel geworden.
- Als bron is grondwater grotendeels vervangen door oppervlaktewater; de grondwateronttrekkingen voor drinkwater en door industrie zijn met 30% afgenomen.
- Binnen 1.000 m van grondwaterafhankelijke natuurgebieden is beregening uit grondwater niet meer toegestaan.

Landelijk gebied

- In de landbouw staan natuur en dierwelzijn voorop. Er heeft zich een eiwittransitie voltrokken. De grondgebonden landbouw is grotendeels natuur-inclusief, circulair en biologisch geworden.
- De intensieve veehouderij is vrijwel uit het land verdwenen en de melkveehouderij grotendeels. De glastuinbouw is klimaatneutraal en energetisch gemengd geworden
- Het Natuurnetwerk Nederland is voltooid en sterk uitgebreid; daarnaast is er overal natuur-inclusief ruimtegebruik met ecosysteemdiensten
- Hierdoor zijn geen overgangsgebieden rond verzuringsgevoelige natuur nodig, maar wel hydrologische buffers tegen verdroging. Beekdalen en veengebieden fungeren als klimaatbuffers.
- Het landelijke gebied is voor een belangrijk deel met groenblauwe landschapselementen doorraderd.

MONDIAAL ONDERNEMEND

Algemene situatie in 2050

Samenleving

- De samenleving is sterk geïndividualiseerd: individuele vrijheid en verantwoordelijkheid zijn belangrijk, evenals prestatiegerichtheid en hedonisme.
- Wat betreft duurzaamheid gaat *Profit* gaat voor *People* en *Planet*. De sociale en economische ongelijkheid is groot.
- De houding tegenover technologie is positief voor zover zij zorgt voor meer welvaart en minder milieubelasting.

Economie

- De economische ontwikkeling wordt gekenmerkt door groene groei, waarbij meer welvaart voor een groot deel samengaat met minder milieubelasting.
- Grote, internationale bedrijven domineren de economie, inclusief de infrastructuur en de stedelijke ontwikkeling.
- De overheid faciliteert het bedrijfsleven, maar stelt strenge eisen wat betreft verduurzaming. As principe geldt de vervuiler betaalt.

Ruimtegebruik

- Bedrijven zijn gevestigd op centrale vervoersknopen en andere goed bereikbare plekken. Hier hebben zij hun kantoren en worden veel producten voor de internationale markt verhandeld.
- Naast veel exclusieve woonmilieus, waaronder drijvende woningen, zijn er ook veel woonmilieus die een basale kwaliteit hebben.

Ruimtelijke patronen

- De Randstad is veranderd in de Middenstad. Zij concurreert met Londen en Parijs en contrasteert met Kransland, dat in het noorden, oosten en zuiden van het land ligt.
- Er zijn veel grote bedrijventerreinen; deze bedrijventerreinen liggen vooral bij multimodale transportknooppunten.

Wonen

- Alle varianten van wonen komen voor in dit scenario: van heel luxe tot gestandaardiseerd en basaal.
- Werken gebeurt in central business districts en campussen; ook op doorsnee bedrijventerreinen en thuis.
- Onzuinige gebouwen maken plaats voor zuinige; dit gebeurt ook uit economische overwegingen; stedelijke energieopwekking speelt een beperkte rol.
- De stad komt het land in: harde scheidingen, maar ook groen wonen op stad-land-overgangen; natuur als plus voor vestigingsklimaat.
- Er wordt niet gebouwd in gebieden die gereserveerd zijn voor de opvang van grotere rivierafvoeren. Wel wordt er in diepe polders gebouwd.
- Grote, internationale bedrijven bepalen de stedelijke ontwikkeling grotendeels onder randvoorwaarden van overheden; de grote private investeerders domineren.

Mobiliteit

- Er is een grote voorkeur voor de eigen auto; veel auto's rijden autonoom, ook in de steden. De reisafstanden zijn groot.
- Er is hoogwaardig OV binnen en tussen de grote steden en regionaal OV voor wie geen auto kan betalen.
- Het vervoerd volume is sterk toegenomen; hoge efficiency door platooning en grote distributiecentra; in stedelijk gebied worden autonome voertuigen ingezet.
- Er is flink geïnvesteerd in het wegennet en in het OV in en rond de grote steden. Veel wegen zijn privaat en beprijsd.
- Het internationale vervoer is verbeterd door hogesnelheidstreinen, intercity's en bus rapid transit.

Economie

- De zakelijke dienstverlening is sterk gegroeid; de logistiek, bouwnijverheid, detailhandel en consumentendiensten zijn ook gegroeid.
- In de publieke sector is de zorg gegroeid; de rest van de publieke sector is juist gekrompen.
- Bestaande bedrijventerrein zijn uitgebreid en verdicht en er zijn nieuwe bedrijventerreinen ontwikkeld.
- Het totale ruimtebeslag is met 40% gegroeid; verspreid over het land zijn er installaties voor recycling en zijn er hubs voor hergebruik en recycling van bouwmaterialen.
- Het aantal distributiecentra is blijven groeien; dat geldt ook voor de schaal ervan; het aantal datacentra is sterk toegenomen.
- De vraag naar kantoren is toegenomen; dat komt vooral door de sterke groei van de zakelijke dienstverlening.

Energietransitie

- Het belangrijkste doel van het energiesysteem is dat het betaalbaar moet zijn.
- De energievraag is hoog, vooral in de Middenstad. Energie wordt wel efficiënt ingezet.
- Het energieaanbod wordt door grote internationale bedrijven gedomineerd; het aanbod is grootschalig en (inter)nationaal
- De baseload bestaat uit grootschalige kernenergie en uit waterstof (importeren en omzetten van elektriciteit)
- Het flexibele deel wordt ingevuld door import en export van elektriciteit en waterstof, met acceptatie van het energieverlies dat optreedt
- Het variabele deel bestaat uit grootschalig inzet van hernieuwbare energie, windenergie op land en windenergie op zee.

Klimaat & Water

- Er is een sterke voorkeur voor technische en economische oplossingen.
- De waterveiligheid van de Middenstad is vergroot: er zijn veel verzwaarde dijken en met nieuwe technieken gebouwde smalle en hoge dijken en ook veel retentiegebieden.
- Er zijn vele reserveringen voor hoge afvoeren in de rivierengebied en de beekdalen waar het overstromingsgevaar heel hoog is.
- De inrichting van het IJsselmeer en het Markermeer is afgestemd op de optimale zoetwaterbuffer.
- Afhankelijk van het overstromingsgevaar zijn de dijken verhoogd of wordt er aangepast gebouwd, bijv. drijvend of op palen.
- Bij de drinkwatervoorziening staan de leveringszekerheid en een goede drinkwaterkwaliteit voorop.

Landelijk gebied

- De landbouw is grootschalig en sterk gemechaniseerd en gerobotiseerd. Dit levert rationele cultuurlandschap met grote gebouwen en technische installaties op.
- De niet-grondgebonden landbouw is geconcentreerd in greenports en agro-industriële clusters. De veehouderijbedrijven zijn vanwege het zoönosegevaar van elkaar gescheiden.
- Deze landbouw is verspreid over het land en gecombineerd met datacentra, energievoorziening, bedrijventerreinen en woningbouw i.v.m. gedeelde reststoffen en andere verbonden stromen.
- Het Natuurnetwerk Nederland is voltooid en vormt de kern van een groen-recreatieve ruggengraat met veel verblijfsrecreatie en zorgbedrijven.
- De natuur is gescheiden van de landbouw m.u.v. overgangsgebieden (1000 m) met natuur-inclusieve landbouw en beperkte hydrologische buffers rond kwetsbare natuurgebieden.

REGIONAAL GEWORTELD

Algemene situatie in 2050

Samenleving

- Burgers zorgen via gemeenschappen voor elkaar en voor de natuur en het landschap.
- *People* gaat voor *Planet* en *Profit*.
- Vertrouwen, samenredzaamheid en menselijke maat zijn belangrijk.

Economie

- Kleine en middelgrote bedrijven spelen een voorname rol; burgers en bedrijven werken veel samen.
- Regionale zelfvoorziening staat voorop, ook al is dat niet volledig te bereiken; de informele economie is sterk gegroeid.

Ruimtegebruik

- Het lokale is belangrijk: in de eigen buurt komen veel activiteiten samen; in wijken zijn er buurthubs voor kleinschalige reparatie en hergebruik van producten.
- Er is een grote diversiteit aan natuur-inclusieve landbouwbedrijven; veel natuurgebieden zijn klein maar toegankelijk.

Ruimtelijke patronen

- Nederland bestaat uit een mozaïek van lokale en regionale landschappen; er is een gevarieerd patroon van bestaande woonkernen.
- Kleinschalige bedrijventerreinen liggen in woonkernen; regionale identiteiten verschillen duidelijk van elkaar.

Wonen

- In bepaalde stedelijke gebieden zijn er groene en blauwe wijken. Wat betreft klimaatadaptatie gaat het vooral om kleinschalige oplossingen.
- De woonkwaliteit staat voorop: er zijn veel levensloopbestendige en meer-generatiewoningen en er zijn veel buurtwerkhubs.
- De detailhandel is kleinschalig en vooral op kwaliteit gericht; de openluchtrecreatie is op 'streek-eigenheid' gericht.
- Bewonerscollectieven, kleinschalige corporaties, lokale overheden en marktpartijen ontwikkelen samen; burgergroepen nemen hierbij vaak het initiatief.
- Er is veel sprake van kleinschalige energieopwekking door energiecoöperaties; dit gebeurt vooral op de schaal van de wijk, de stad en de regio.
- Er wordt niet bouwen in gebieden die gereserveerd zijn voor de opvang van grotere rivierafvoeren. In diepe polders wordt wel gebouwd: er zijn hogere dijken of er is aangepast gebouwd.

Mobiliteit

- De vervoerssystemen worden op lokaal niveau georganiseerd. De omgevingskwaliteit is belangrijker dan de reistijd of de snelheid. Wijkbussen en deelsystemen spelen een belangrijke rol.
- De regionalisering van de economie brengt korte afstanden van het goederenvervoer met zich mee. De buurthubs spelen een centrale rol bij de verzending en de ontvangst van pakketten.
- Wat betreft de infrastructuur is er vooral in regionale projecten geïnvesteerd. Dat geldt zowel voor de wegen als voor het openbaar vervoer.

Economie

- Er is een uitbreiding en een schaalverkleining van de publieke dienstverlening opgetreden. Door het terughalen van productie en de groei van ambachtelijke productie is er mee maakindustrie.
- De bouwnijverheid, de consumentendiensten en de detailhandel zijn ook gegroeid; de zakelijke dienstverlening en de logistiek zijn juist gekrompen.
- Bepaalde bedrijvigheid is rond regionale centra geclusterd, omdat transportkosten hoog zijn en bedrijven bepaalde voorzieningen en infrastructuur delen, zoals de energievoorziening.
- Bedrijventerreinen zijn uitgebreid en bevinden zich vooral rond en binnen de steden en verspreid in de regio's.
- Er is sprake van het terughalen van sommige productie en van een toename van de ambachtelijke productie. Er is sprake van meer lokale recycling, reparatie en revisie.
- Daarnaast vergen het hergebruik en het lokaal delen tijdelijke opslagruimte. De logistiek neemt minder ruimte in. En het aantal datacentra is niet toegenomen.
- De vraag naar kantoorruimte voor de zakelijke dienstverlening is sterk gekrompen, vooral in de Randstad.

Energietransitie

- Het voornaamste doel van het energiesysteem is dat het betaalbaar moet zijn (consumententarieven).
- Er is sprake van een lage energievraag. Energie besparen met de straat of met de buurt is een sport geworden (leuk en noodzakelijk).
- Het energieaanbod is regionaal: elke regio ziet wat zij wil en kan doen; er is alleen nationale coördinatie waar dat nodig is.
- Het regelbare vermogen bestaat vooral uit het gebruik van fossiel gas en houtige biomassa, beide in combinatie met CO_2-afvang en opslag (CCS).
- Wat betreft het flexibele aanbod treedt er door de grote nadruk op regionale zelfvoorziening soms netwerkfalen op. Hierdoor komt de leveringszekerheid in het geding.

- Het variabele aanbod wordt geleverd via de kleinschalige inzet van hernieuwbare energie: zon, wind op land en ook wind op zee.

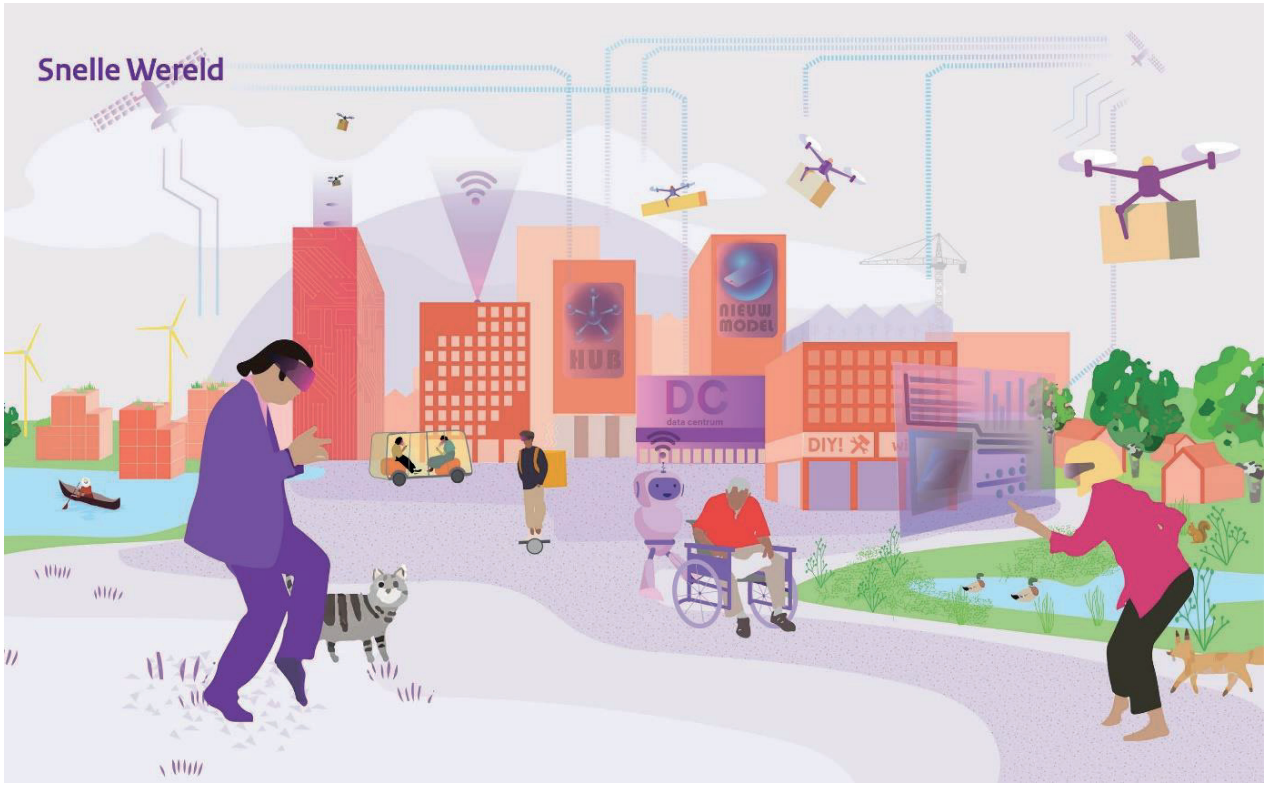
Klimaat & Water

- De verantwoordelijkheden liggen vooral bij de lokale en regionale gemeenschappen en overheden. Een nationale aanpak is hierdoor lastig geworden.
- Wat betreft waterveiligheid ligt de nadruk op maatregelen die waterschappen en regioprovincies kunnen treffen. Karakteristieke landschappen worden ontzien of juist versterkt.
- Er zijn verschillende regionale oplossingen: buffering, grondwater, oppervlaktewater, hergebruik en ontzilting.
- Het accent ligt op de regionale zelfvoorziening; in sommige regio's staat de leveringszekerheid onder druk.
- De belangen van de benedenstroomse gebieden komen vaak in de knel. Er is veel sprake een combinaties van waterwinning met recreatie en natuur, ook in de steden.

Landelijk gebied

- Voedsel wordt vooral voor de lokale en regionale markt geproduceerd. Lokale en regionale gemeenschappen participeren in de landbouw en in het natuurbeheer. Er zijn korte kringlopen.
- De grondgebonden landbouw is natuur-inclusief, circulair met korte ketens en afhankelijk van de gemeenschap biologisch. Veel zijn veel coöperatieve bedrijven met een verbreed verdienmodel.
- De greenports en de intensieve veehouderijen zijn gekrompen en zijn voor een groot deel versmolten met de stad. De grootschalige import van veevoer en kunstmest is vrijwel verdwenen.
- Het Natuurnetwerk Nederland is voltooid. Daarnaast is er veel boerennatuur en natuur voor mensen. Verder is er veel natuur-inclusief ruimtegebruik met ecosysteemdiensten.
- Er zijn geen overgangsgebieden tussen landbouw en natuur nodig, wel hydrologische buffers tegen de verdroging. De beekdalen en de veengebieden fungeren als klimaatbuffers.

SNELLE WERELD

Algemene situatie in 2050

Samenleving

- Digitale leefstijlgroepen (bubbels) zijn vluchtig, maar ondernemen veel initiatieven.
- De voorkeur voor *Planet*, *People* of *Profit* verschilt per bubbel.
- Er is veel vertrouwen in technologische innovatie.

Economie

- Nederland is economisch welvarend; de beleveniseconomie draait op volle toeren.
- Kleine hightechbedrijven zijn leidend in de economie.
- Veel goederen en diensten worden gedeeld en de bezorgdiensten floreren sterk.
- De mededingingsautoriteit treedt krachtig op en garandeert de individuele vrijheden van burgers en consumenten.

Ruimtegebruik

- Ruimte wordt meervoudig gebruikt en digitaal geprogrammeerd. Veel plekken en gebouwen zijn onbestemd. Werklocaties zijn flexibel voor verschillende bedrijfsactiviteiten.
- De landbouw varieert van grootschalig en hightech tot kleinschalig en multifunctioneel. Veel natuurgebieden op land zijn klein en tijdelijk.
- Op zee wordt energie opgewekt via windparken, drijvende zonneparken, aquacultuur e.d. De visserij heeft weinig ruimte. De natuurgebieden zijn beperkt tot de huidige schermde gebieden.

Ruimtelijke patronen

- De digitale ruimte is belangrijker dan de fysieke ruimte. De locatie doet er minder toe, wat leidt tot spreiding. Fysiek levert dit een veranderende lappendeken op.
- Naast hotspots zijn er ook coldspots. Bedrijven en burgers zijn naar buiten de Randstad getrokken.

Wonen

- De verschillen tussen stad en land zijn vervaagd; in en bij stedelijke gebieden ligt pop-up-natuur; de draagkracht van inwoners en bedrijven bepaalt de klimaatbestendigheid van gebieden.
- Tijdelijke woonvormen en flexibele huurvormen domineren; er is een hoge doorstroming.
- Kantoorgebieden en bedrijventerreinen zijn gekrompen; veel mensen werken thuis; de retail is voornamelijk online; horeca, recreatie en toerisme zijn gekrompen.
- Kleinschalige marktpartijen die specifieke doelgroepen bedienen domineren; zij zijn op specifieke doelgroepen gericht; er is nauwelijks een rol voor de overheid.
- Energievoorziening vindt zowel binnen als buiten de steden plaats; er vaak sprake van kleinschalige maatregelen.

Mobiliteit

- Digitale verbondenheid (connectiviteit) is belangrijker dan fysieke mobiliteit en flexibiliteit is belangrijker dan snelheid.
- Er is een groot aanbod aan mobiliteitsdiensten (openbaar en privé, deel- en huurauto's, -fietsen e.d.) dat bovendien geregeld veranderd. Mobility as a Service heeft een hoge vlucht genomen.
- Binnen de uitgebreide stedelijke gebieden doen zich veel kriskraspatronen voor.
- Hoewel mensen minder spullen hebben is er veel goederentransport. Er zijn namelijk veel bezorgdiensten en er is veel kleinschalige distributie in en rond de steden.
- De infrastructuurnetwerken zijn niet veel uitgebreid. De plannen die in de jaren twintig bestonden zijn wel gerealiseerd. De digitale infrastructuur is sterk uitgebreid.

Economie

- Technologiebedrijven, incl. de ICT, de zakelijke dienstverlening en de bezorgdiensten zijn sterk gegroeid. De maakindustrie, de detailhandel en de publieke sector zijn gekrompen.
- Op allerlei plekken zijn initiatieven ontstaan die elkaar opvolgen; In de innovatie-hotspots is de dynamiek het grootst, maar waar deze hotspots zich bevinden wisselt in de tijd.
- Het ruimtegebruik door bedrijventerreinen is gelijk gebleven, maar de functies op de terreinen zijn meer divers geworden.
- Verspreid over het land zijn er daarnaast hubs voor tijdelijke opslag, reparatie, renovatie, kleinschalige maatwerkproductie, verhuur e.d. ontstaan.
- Het ruimtebeslag door de logistiek is iets toegenomen; het aantal datacentra en de schaal ervan zijn sterk toegenomen.
- De vraag naar kantoorruimte is verminderd; kantoren bevinden zich vooral nog op centrale plekken waar mensen af en toe samenkomen.
- De groei van de ICT-sector en de andere zakelijke dienstverlening heeft zich vertaalt in een toename van hubs waar mensen op afstand werken en waar ook andere activiteiten plaatsvinden.

Energietransitie

- Het energiesysteem moet in brede zin betrouwbaar zijn: elektriciteit dient altijd beschikbaar te zijn, desnoods via zelfredzaamheid; zo mogelijk door het Rijk, zo nodig door de bubbels zelf.
- Door de groei van sectoren is de energievraag relatief hoog. Er is namelijk sprake van veel elektrificatie en van matige efficiëntie.
- Het energieaanbod is sterk internationaal. Nationale coördinatie vindt plaats waar dat nodig is.
- De baseload wordt vooral geleverd via geïmporteerde waterstof, kernenergie in een groot aantal kleine centrales (small modular reactors).
- Voor het flexibele aanbod wordt vooral een beroep gedaan op vraagsturing via apps, virtuele

- Voor het variabele aanbod is er een bescheiden inzet van hernieuwbare energie, vooral wind-energie op land en op zee.
- Er zijn veel (private) aanbieders en arrangementen, die bovendien veel wisselen.

Klimaat & Water

- Er worden veel ad hoc-maatregelen genomen voor de waterveiligheid, early warning speelt een belangrijke rol evenals het tijdelijke gebruik van buitendijks gebieden.
- Er wordt niet gebouwd in gebieden die gereserveerd zijn voor de opvang van grotere rivierafvoeren.
- In diepe polders wordt wel gebouwd; hier zijn hogere dijken aangelegd of wordt er, afhankelijk van het overstromingsgevaar, tijdelijk of verplaatsbaar gebouwd.
- De drinkwatervraag per persoon is door de technologische innovaties maar beperkt toegenomen; de totale drinkwaterbehoefte is minder toegenomen dan de bevolking.
- Bij drinkwatertekorten worden er noodplannen in werking gesteld; onder bijzonder omstandigheden vervalt de leveringsplicht.
- Er vindt een verdere uitputting van de grondwatervoorraden plaats; de kwaliteit van het grondwater en van het oppervlaktewater is weinig verbeterd.

Landelijk gebied

- De grondgebonden landbouw is hoogproductief en hoogtechnologisch. Er is sprake van flexibele een productie, die sterk reageert op de marktprijzen van voedsel-, voeder-, biomassagewassen.
- Er is sprake van een koppeling van glastuinbouw en intensieve veehouderijen i.v.m. de reststromen die zij van elkaar kunnen gebruiken. De *greenports* zijn verder uitgebreid.
- Het Natuurnetwerk Nederland is voltooid; daarnaast is er op allerlei plekken pop-up-natuur; het gaat hierbij vooral om beleefbare natuur (recreatie).
- Landbouw en natuur zijn gescheiden; wel zijn er smalle overgangsgebieden (500m) met natuurinclusieve landbouw rond kwetsbare beschermde natuurgebieden.
- Natuurontwikkeling en natuurbeheer gebeuren vooral door de bubbels, m.u.v. de beschermde natuurgebieden.

Colofon

Scenariostudie
Ons Zwolle van Overmorgen
December 2024

Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend.

Deze studie is uitgevoerd door PosadMaxwan in opdracht van de gemeente Zwolle.

De ateliers zijn georganiseerd door PosadMaxwan en het Planbureau voor de Leefomgeving in gezamelijke opdracht van de gemeente Zwolle.

PosadMaxwan:
Elbert Arens, Lisa Gerards en Juliette Brouwer

Posad Maxwan
Binckhorstlaan 36
2516 BE Den Haag
tel: 070 322 2869